

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Gestolen vrijheid en opgehokte burgers: Onderzoek naar metafoorgebruik over het coronabeleid door Tunahan Kuzu en Wybren van Haga in de Tweede Kamer

Schriel, Luka

Citation

Schriel, L. (2022). *Gestolen vrijheid en opgehokte burgers: Onderzoek naar metafoorgebruik over het coronabeleid door Tunahan Kuzu en Wybren van Haga in de Tweede Kamer*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master thesis in the Leiden University Student Repository](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3485259>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Gestolen vrijheid en opgehokte burgers

Onderzoek naar metafoorgebruik over het
coronabeleid door Tunahan Kuzu en Wybren van
Haga in de Tweede Kamer

Luka Schriel

S2630656

Bachelorwerkstuk Taalbeheersing

BA Nederlandse Taal en Cultuur

Universiteit Leiden

Begeleider: dr. M. van Leeuwen

Tweede lezer: dr A. Reuneker

Woordenaantal: 11309

Samenvatting

Tijdens de coronacrisis werden er veel metaforen gebruikt in de communicatie over het beleid en het virus. Vooral tijdens de persconferenties van minister-president Mark Rutte en minister Hugo de Jonge viel het vele metafoorgebruik op. Metaforen kunnen worden gebruikt om abstracte concepten die lastig te begrijpen zijn, uit te drukken in simpelere concepten. Lakoff and Johnson (1980) waren de eersten die metaforen niet alleen als een stijlmiddel beschreven, maar ook stelden dat bijna al ons alledaagse taalgebruik metaforisch is.

Het spreken over ziekten in metaforen heeft een rijke geschiedenis en er is dan ook veel eerder onderzoek naar metafoorgebruik in combinatie met infectieziekten, epidemieën en pandemieën. Er is internationaal ook veel literatuur geschreven over metafoorgebruik rondom het coronavirus, maar veel minder over metafoorgebruik over het beleid tegen het coronavirus. Reijnierse (2020) en De Jong (2020) schreven wel al eerder over metafoorgebruik in de coronapersconferenties, op populariserende en niet-systematische wijze.

Er is in Nederland dus gering onderzoek gedaan naar metaforen in combinatie met coronabeleid. Dit onderzoek beoogt bij te dragen aan het opvullen van deze leemte, door voorbereide bijdragen uit plenaire vergaderingen van de Tweede Kamer te analyseren. Dit onderzoek richt zich in het bijzonder op Tunahan Kuzu en Wybren van Haga, die een kritische houding aannemen tegenover het coronabeleid. Reijnierse (2020) doet in haar eerste artikel een oproep voor meer metafooronderzoek naar het taalgebruik bij coronabeleid. In deze scriptie wordt gehoor gegeven aan deze oproep door de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden: *Welke conceptuele metaforen worden er gebruikt door Kuzu en Van Haga bij het spreken over het coronabeleid in de Tweede Kamer?*

Uit de literatuur is gebleken dat onderzoek naar conceptuele metaforen een aantal problemen met zich meebrengt op het gebied van criteria en afbakening tijdens de analyse. Aan de hand van die kritiek is de MIP-methode opgesteld door Pragglejaz (2007). Dit onderzoek maakt voor de corpusanalyse gebruik van de versie van MIP zoals bijgesteld door Dorst (2015).

Uit de analyse is gebleken dat Kuzu en Van Haga vooral negatieve en gewelddadige metaforen gebruikten in de geselecteerde teksten. Deze negatieve lading kan worden verklaard door de kritische houding die Kuzu en Van Haga hebben tegenover het coronabeleid en het kabinet. Het metafoorgebruik van de twee sprekers kwam grotendeels met elkaar overeen, op enkele keuzes voor bepaalde conceptuele metaforen na. De resultaten van dit onderzoek nodigen ook uit tot verschillende vervolgonderzoeken naar metafoorgebruik in de politiek.

Inhoud

Samenvatting.....	2
1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader	7
2.1 Conceptual Metaphor Theory	7
2.2 Conceptuele metaforen bij infectieziekten	8
2.3 Conceptuele metaforen bij corona	10
3. Methode	13
3.1 Corpusbeschrijving	13
3.2 Analysemethode.....	13
4. Resultaten.....	19
5. Conclusie en discussie	24
5.1 Conclusie	25
5.2 Discussie	25
Literatuurlijst	26
Bijlagen	28
Bijlage 1: Voorbereide bijdragen Van Haga.....	28
H1: 4 juni 2020	29
H2: 4 november 2020	29
H3: 18 november 2020	30
H4: 13 januari 2021	31
H5: 21 januari 2021	32
H6: 4 februari 2021.....	33
H7: 10 maart 2021	34
H8: 15 april 2021	36
Bijlage 2: Voorbereide Bijdragen Kuzu	38
K1: 4 juni 2020	38
K2: 4 november 2020	39
K3: 18 november 2020	40
K4: 13 januari 2021.....	41
K5: 21 januari 2021.....	42
K6: 4 februari 2021	43
K7: 10 maart 2021	45
K8: 15 april 2021.....	46

Bijlage 3: Lijst van ingedeelde metaforische uitingen met contextuele betekenis en basisbetekenis	48
Legenda	48
Lijst conceptuele metaforen Kuzu	49
Lijst conceptuele metaforen Van Haga	52

1. Inleiding

‘De coronacrisis is als een auto, of als een boot of is het toch zoals een puzzel?’ In de uitzending van 12 december 2020 van het satirische nieuwsprogramma *Even Tot Hier*, verbazen Niels van der Laan en Jeroen Woe zich over de vele metaforen in de coronapersconferenties.¹ ‘Ik zie door de metaforen het virus niet meer’, grapt Woe.

De metaforen die worden behandeld in het fragment van *Even Tot Hier* horen bij algemenere conceptuele metaforen. Het werk van Lakoff & Johnson (1980) ligt aan de grondslag van *Conceptual Metaphor Theory*. Lakoff & Johnson (1980) betogen dat ons taalgebruik, maar ook de manier waarop mensen denken, is doordrongen met metaforen (p. 5).

Eerder onderzoek toont aan dat conceptuele metaforen vaak worden gebruikt bij het spreken over infectieziekten (Balteiro, 2017). Een infectieziekte waar de afgelopen jaren in het bijzonder veel over is gesproken, is het coronavirus dat in 2020 uitbrak. Internationaal is er al redelijk wat onderzoek gedaan naar metaforen rondom corona. Uit die onderzoeken bleek dat oorlogsmetaforen ook bij het spreken over het coronavirus het vaakst worden gebruikt. (Wicke & Bolognesi, 2020. Gui, 2021. Isaacs & Priesz, 2021). In deze internationale onderzoeken staat metafoorgebruik rondom de ziekte zelf centraal. Het taalgebruik waarmee wordt gesproken over het overheidsbeleid tijdens epidemieën, blijft daarbij achterwege.

In Nederland is er nog weinig, systematisch, onderzoek gedaan naar metafoorgebruik rondom het coronavirus. De geringe literatuur die er wel is, is gericht op het coronabeleid en niet op het coronavirus, in tegenstelling tot de internationale literatuur. Reijnierse (2020a, 2020b, 2020c, 2020d, 2020e) schreef diverse artikelen over de metaforen in de coronapersconferenties en De Jong (2020) besteedde hier ook aandacht aan. Deze studies zijn populariserend van aard. De analyse van Reijnierse (2020a, 2020b, 2020c, 2020d, 2020e) is nog enigszins systematisch van aard, omdat zij gevonden metaforische uitingen ook koppelt aan conceptuele metaforen. De Jong (2020) geeft enkel een opsomming van gevonden metaforische talige uitingen in de coronapersconferenties. Reijnierse (2020a) roept ook expliciet op tot verder onderzoek naar metaforen omtrent de coronacrisis. In dit BA-eindwerkstuk beoog ik een bijdrage te leveren aan het opvullen van deze leemte.

In dit onderzoek richt ik mij op conceptuele metaforen met betrekking tot het coronabeleid in de Tweede Kamer. In het bijzonder gaat dit onderzoek over het metafoorgebruik van Tunahan Kuzu van DENK en Wybren van Haga van Forum Voor Democratie en fractie Van Haga. Beide Kamerleden stelden zich tijdens de coronacrisis kritisch op tegenover het coronabeleid van het kabinet. Zo uit Kuzu in zijn voorbereide bijdrage van 10 maart 2021 zijn kritiek op het beleid als volgt:

- (1) Premier Rutte pakt Nederlanders hun vrijheid af. Hij sluit mensen na 21.00 uur op in hun huis. Ondernemers worden in de ellende gestort. Hij zorgt voor eenzaamheid en depressie onder jongeren. Hij houdt Nederland in een *houdgreep*. [...] Mensen willen hun vrijheid, die Rutte heeft *gestolen*, terug. Mensen willen dat Nederland op een verantwoorde manier opengaat. Mensen zijn het pestbeleid van deze paniekpremier helemaal zat (tekst K7²).

Van Haga betoogt op eenzelfde manier in zijn voorbereide bijdrage van 13 januari 2021 tegen de lockdown die op dat moment van kracht is:

- (2) Een minister die veel te strenge maatregelen instelt, zal nooit ter verantwoording worden geroepen. Maar een minister die probeert de enorme schade te minimaliseren en die daarmee risico's neemt, loopt zelf politiek gevaar. En dat is precies wat er hier aan de hand

¹ Voor de volledige uitzending: https://www.npostart.nl/even-tot-hier/12-12-2020/BV_101402045.

² Zie Bijlage 2 voor het corpus waar dit citaat uit afkomstig is.

is. Een lockdown lijkt degelijk leiderschap, maar uiteindelijk is het dat niet. Het is een *vlucht* in een veilige politieke keuze (tekst H4³).

Kuzu en Van Haga hanteren in hun betogen conceptuele metaforen om hun kritiek op het coronabeleid kracht bij te zetten. Reijnierse (2020) en De Jong (2020) richten zich, zoals eerder genoemd, op de coronapersconferenties van het kabinet. Het metafoorgebruik dat naar voren komt in deze onderzoeken staat dan ook in het teken van een positieve houding tegenover het coronabeleid. Er is, naar mijn weten, dus helemaal geen onderzoek gedaan naar het metafoorgebruik van tegenstanders van het coronabeleid. Ik beoog met dit onderzoek ook bij te dragen aan het opvullen van deze leemte.

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van het metafoorgebruik van Kuzu en Van Haga met betrekking tot het coronabeleid in de Tweede Kamer. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt: *Welke conceptuele metaforen worden er gebruikt door Kuzu en Van Haga bij het spreken over het coronabeleid in de Tweede Kamer?* Met het beantwoorden van deze onderzoeksvraag geef ik gehoor aan de oproep van Reijnierse (2020a) voor verder onderzoek naar metafoorgebruik bij het spreken over corona. Daarnaast draag ik met dit onderzoek ook bij aan het onderzoek naar metafoorgebruik in de coronacrisis op internationaal niveau.

Belangrijk om te vermelden is dat de partijen DENK en FVD enigszins verschillen in hun mate van kritiek op het coronabeleid. Zo is DENK van mening dat corona wel bestreden moet worden, maar niet op de manier waarop het kabinet dat tijdens de coronacrisis deed.⁴ FVD is een stuk radicaler en ontkent de ernst van de coronapandemie.⁵ De fractie van FVD is van mening dat er helemaal geen coronabeleid zou moeten zijn.⁶ Bij het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag zal ik dan ook in kaart brengen welke sprekers welke conceptuele metaforen gebruiken, zodat mogelijke verschillen tussen het metafoorgebruik van de sprekers in kaart kunnen worden gebracht.

Om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden zal ik in hoofdstuk 2 eerst nader ingaan op *Conceptual Metaphor Theory*. Ik zal in dit hoofdstuk ook een beeld schetsen van het eerdere onderzoek naar metaforen rondom infectieziekten en het coronavirus. Op deze manier is het mogelijk om de resultaten van mijn corpusanalyse te vergelijken met de resultaten van eerder metafooronderzoek. In hoofdstuk 3 ga ik verder in op de aard van mijn corpus en zal ik mijn analysemethode toelichten. De resultaten van de analyse die daaruit volgt zal ik delen in hoofdstuk 4. Ik zal in hoofdstuk 5 dit BA-eindwerkstuk afsluiten met het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag en het delen van mijn suggesties voor vervolgonderzoek.

³ Zie Bijlage 3.

⁴ Zie hoofdstuk 11 *Coronacrisis* in het verkiezingsprogramma 2021-2025 van DENK: <https://www.bewegingdenk.nl/download/2831/>.

⁵ <https://twitter.com/thierrybaudet/status/1350397113583218690>

⁶ Zie *Corona* in het verkiezingsprogramma 2021-2025 van Forum voor Democratie: <https://www.fvd.nl/corona>.

2. Theoretisch kader

2.1 Conceptual Metaphor Theory

Het meeste metaforenonderzoek gaat terug naar het baanbrekende werk van Lakoff & Johnson (1980). Volgens Lakoff & Johnson (1980) zijn metaforen niet alleen vervlochten met ons taalgebruik (p. 4), maar zouden wij ook leven volgens metaforen (p. 3). *Conceptual Metaphor Theory* (hierna CMT) begon bij Lakoff & Johnson (1980). Zij geven de volgende definitie van metaforen: *'The essence of metaphor is understanding and experiencing one kind of thing in terms of another'* (p. 5). Lakoff & Johnson (1980) stellen dat de manier waarop mensen denken inherent metaforisch is (p.3) en daarom noemen ze de metaforen die daaruit voortkomen 'conceptuele metaforen' (p. 4). Volgens Lakoff & Johnson (1980) denken wij in concepten en die concepten zouden dan weer metaforisch zijn: *'Our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature'* (p. 3).

Een eerste belangrijke claim van Lakoff & Johnson (1980) is dat wij continu spreken in metaforen (p. 3). Volgens Lakoff & Johnson (1980) is ons dagelijks taalgebruik doordrongen van metaforiek (p. 4). Als voorbeeld geven ze de conceptuele metafoor DISCUSSIE IS OORLOG. Bij het spreken over discussies worden vaak woorden gebruikt die verwijzen naar oorlogselementen. Zo *verdedig* je een standpunt en *val* je het standpunt van de tegenstander *aan*. Net zoals in oorlogen spreken we van winnaars en verliezers bij discussies (p. 4). In een latere toevoeging aan CMT noemt Lakoff (1992) de twee delen waaruit een metafoor bestaat 'domeinen'. Volgens hem wordt het 'doeldomein' begrepen in termen van het 'brondomein' (p. 4). In DISCUSSIE IS OORLOG is discussie het doeldomein, dat wordt uitgedrukt in termen van het brondomein: oorlog.

Het tweede belangrijke claim van Lakoff & Johnson (1980), die ook in hun definitie van metaforen tot uitdrukking komt (zie hierboven), is dat we niet alleen spreken over discussies in termen van oorlog, maar dat we ook echt leven volgens deze metafoor (p. 4). In een discussie noemen we de andere deelnemer niet alleen de tegenstander, maar we ervaren onze relatie tot hen ook daadwerkelijk zo (p. 4). Volgens Lakoff & Johnson (1980) zouden we ook op een andere manier discussiëren, als we discussie niet in termen van oorlog zouden zien (p. 4). Als voorbeeld stellen ze zich een cultuur voor, waarin discussie wordt voorgesteld als een gebalanceerde dans: *'In such a culture, people would view arguments differently, experience them differently, carry them out differently and talk about them differently'* (p.5).

Conceptuele metaforen zouden volgens Lakoff & Johnson (1980) bepaalde aspecten van een concept kunnen benadrukken en daardoor andere aspecten juist verhullen (p. 10). *'In allowing us to focus on one aspect of a concept, a metaphorical concept can keep us from focusing on other aspects of the concept that are inconsistent with that metaphor'* (p. 10). Thibodeau & Boroditsky (2011) toonden met experimenteel onderzoek aan dat metaforen een sturende werking hebben op de keuzes die mensen maken (p. 10). *'We find that metaphors can have a powerful influence over how people attempt to solve complex problems and how they gather more information to make "well-informed" decisions'* (p. 10).

Volgens Gibbs (2009) bracht CMT zoals beschreven in Lakoff & Johnson (1980) een nieuwe manier om over taal te denken en zorgde het ervoor dat metaforenonderzoek een prominentere plek heeft ingenomen in de linguïstiek (p. 15). Voorstanders van CMT hebben door de jaren heen veel empirisch bewijs verzameld dat CMT zou ondersteunen. Toch is er – vanaf het moment dat de theorie werd ontwikkeld, maar ook in het heden – kritiek op CMT. Gibbs (2009) vat deze kritiek samen en stelt manieren voor waarop CMT-onderzoekers hiermee om kunnen gaan. Er worden vooral vraagtekens gezet bij het idee van Lakoff & Johnson (1980) dat conceptuele metaforen *pervasive*,

alomtegenwoordig, zijn in taal. Uit een groot systematisch onderzoek van Steen *et al.* (2010) bleek dat maar 14% van de woorden in hun corpus als metaforisch konden worden bestempeld (p. 780). Dat percentage roept wel de vraag op hoeveel van ons taalgebruik precies metaforisch moet zijn om conceptuele metaforen alomtegenwoordig te kunnen noemen (Gibbs, 2009, p. 19).

Volgens Gibbs (2009) geven analyses aan de hand van CMT, over het algemeen, geen expliciete criteria voor het identificeren en indelen van metaforische uitspraken. Gibbs (2009) benoemt dat er geen criteria zouden zijn voor het identificeren van wat wel en niet een metafoor is, zowel op woord- als op zinsniveau (p. 19). Daarnaast zouden er volgens Gibbs (2009) ook geen criteria zijn voor het groeperen van uitingen die naar eenzelfde doeldomein verwijzen (p. 20) of voor het afleiden van de ene conceptuele metafoor in plaats van een andere conceptuele metafoor (p. 20). Gibbs (2009) beweert ook dat CMT-onderzoek zich vaak richt op geïsoleerde voorbeelden van uitingen (p. 18) en dat deze onderzoeken niet duidelijk maken hoe representatief die voorbeelden zijn voor dagelijks taalgebruik (p. 20).

Dit gebrek aan criteria maakt het voor sommigen lastig om CMT te accepteren als een volwaardige theorie (p. 20). Gibbs (2009) noemt zelfs dat psychologen hebben gesuggereerd dat CMT niet falsifieerbaar is, door haar gebrek aan criteria voor wanneer een uiting bij de ene of bij de andere conceptuele metafoor hoort (p. 20). Wanneer een uiting over discussie, bijvoorbeeld, niet bij DISCUSSIE IS OORLOG past, dan wordt het gezien als bewijs voor een andere conceptuele metafoor. Dat betekent dat er geen enkele talige uiting naar voren kan worden gebracht die de conceptuele metafoor DISCUSSIE IS OORLOG kan ontkrachten en dat de essentie van CMT dus onmogelijk te falsifiëren zou zijn (p. 20). Analyse aan de hand van CMT zou door het gebrek aan criteria ook te afhankelijk zijn van intuïtie (p. 19).

Ook Steen (1999) uit kritiek op CMT van Lakoff & Johnson (1980). Hij ondersteunt Gibbs (2009) in zijn kritiek op de methode van CMT (p. 261). Steen vraagt zich, net als Gibbs (2009) af hoe de keuze tot stand komt om een uiting, bijvoorbeeld, te identificeren als de conceptuele metafoor LIEFDE IS EEN PATIËNT en niet als LIEFDE IS WAANZIN (p.261). Steen (1999) zet, net zoals Gibbs (2009), vraagtekens bij de representativiteit van CMT. Volgens Steen (1999) gaan de observaties van Lakoff & Johnson (1980) over het taalgebruik van een 'ideale taalgebruiker' en dat betekent volgens hem niet dat deze observaties gelden voor iedere individuele taalgebruiker (p. 261). Steen (1999) stelt dat die 'ideale taalgebruiker' is afgeleid uit een groot aantal taalpatronen, waar individuele taalgebruikers bijdrage aan hebben geleverd (p. 261). Steen (1999) betoogt dat de individuele taalgebruiker zeker afwijkt van de ideale taalgebruiker en dat de stelling van Lakoff & Johnson (1980) dat iedereen volgens hetzelfde conceptuele systeem zou denken dus niet waar kan zijn (p. 261).

Ondanks de kritische kanttekeningen die bij CMT zijn geplaatst, is CMT een leidende theorie binnen metaforenonderzoek. CMT wordt binnen metafooronderzoek op allerlei domeinen toegepast. Een van die domeinen is het domein van infectieziekten.

2.2 Conceptuele metaforen bij infectieziekten

Sontag's *Illness as metaphor* (1978) is waarschijnlijk het bekendste werk over ziekte in combinatie met metaforen. Net als Lakoff & Johnson (1980) betoogt zij dat conceptuele metaforen bepaalde aspecten van de werkelijkheid kunnen benadrukken of verhullen (p. 35). Sontag kreeg zelf meerdere keren kanker en haar vader overleed aan tuberculose toen ze vijf jaar oud was (Mackenzie, 2000). In *Illness as metaphor* (1978) vergelijkt ze de manier waarop er over tuberculose in de negentiende eeuw en over kanker in de twintigste eeuw wordt gesproken. Volgens Sontag (1978) wordt over beide ziekten veel gesproken in metaforen, omdat ze 'mysterieus' zijn (p. 5). Zij wijdt deze reputatie aan de onduidelijkheid van de oorzaak van de ziekten en het gebrek aan effectieve behandelingen. Sontag

(1978) herkent wel diverse verschillen in de metaforen die voor de twee ziekten gebruikt worden. Zo merkt ze op dat zowel tuberculose als kanker gewichtsverlies veroorzaken. Volgens Sontag (1978) wordt echter bij tuberculose gezegd dat de patiënt wordt 'verteerd', terwijl de kankerpatiënt zou worden 'binnengedrongen' door vreemde cellen (p. 14). Tuberculose zou 'snel' zijn, het 'galoppeert', maar kanker is 'langzaam' en heeft fases (p. 14). Volgens Sontag (1978) heerste in de negentiende eeuw de mythe dat tuberculose, een infectieziekte, werd veroorzaakt door een teveel aan passie en liefde (p.21). Ze citeert een personage uit de roman *The Magic Mountain* (1948) van Thomas Mann: *'Symptoms of disease are nothing but a disguised manifestation of the power of love; and all disease is only love transformed'* (p. 21). Tuberculose werd volgens Sontag (1978) gelijkgesteld aan intens verdriet, dus als je tuberculose had moest dat wel betekenen dat je een erg gevoelig mens bent (p. 32). Deze metaforen benadrukken het tragische element van ziekte, maar verhullen de nare aspecten (p.35). Sontag (1978) betoogt dat deze metaforen daarom zorgen voor een erg geromantiseerd en verheerlijkt beeld van een, in werkelijkheid, vreselijke ziekte (p. 35).

Sontag (1978) schrijft dat in het zestiende- en zeventiende-eeuwse Engeland, volgens historicus Keith Thomas, werd geloofd dat blijde mensen de plaag niet konden krijgen. Volgens Sontag (1978) gold dit idee waarschijnlijk voor alle infectieziekten, voordat hun oorzaak werd begrepen (p. 55). Hoewel syfilis ook een infectieziekte is, bleven de metaforen rondom de ziekte minimaal. Dit wijdt Sontag (1978) aan de reputatie van syfilis; de ziekte was niet mysterieus, maar alleen akelig. Sontag (1978) is zelf van mening dat het beter is om niet metaforisch over ziekte na te denken (p. 13). Ze meent dat metaforen een te vereenvoudigd beeld schetsen van complexe ziekten (p.85). Volgens Sontag (1978) zouden metaforen een ziekte ook mysterieus laten lijken (p. 6). Ze betoogt dat mysterie rondom een ziekte zorgt voor angst, waardoor patiënten vaak ontweken en verstoten worden door de mensen in hun omgeving (p. 6).

Kort na de publicatie van *Illness as Metaphor* brak de aidsepidemie uit in Amerika. Het aidsvirus was nieuw en onbekend en als gevolg daarvan ontstond 'aidshysterie' (Ross, 1989, p. 351). In een poging aids te begrijpen, probeerden mensen de ziekte een plek te geven in verhalen die ze al wel kenden. Zo ontstonden conceptuele metaforen als AIDS IS DE DOOD, AIDS IS EEN MISDAAD, AIDS IS DE VIJAND IN EEN OORLOG en AIDS IS ANDERS ZIJN (Ross, 1989, p. 352). Ross (1989) geeft een samenvatting van de metaforen die werden gebruikt om over aids te praten. Volgens Ross (1989) ontstond de conceptuele metafoor AIDS IS DE DOOD door uitspraken die aids karakteriseren als een entiteit die kiest wie zijn dodelijke slachtoffer wordt (p. 353). Denk aan uitspraken als 'Waarom pakt het mij?' en iemand 'verliezen' aan aids (p. 353). Ross (1989) ziet het gebruik van de metafoor AIDS IS EEN MISDAAD als een strategische keuze. Over het algemeen is iedereen tegen misdaad, dus aids voorstellen als een misdaad maakt het makkelijker om drastische en zelfs gewelddadige maatregelen tegen aids goed te praten (p. 355). De metafoor van aids als misdaad wordt volgens Ross (1989) gekenmerkt door taalgebruik dat normaal wordt gebruikt om te spreken over criminaliteit (p. 355). Denk aan het 'opsporen' van besmettingsgevallen. AIDS IS DE VIJAND IN EEN OORLOG is misschien wel de bekendste conceptuele metafoor voor aids. Ross (1989) schrijft dat er in deze metafoor wordt 'gevochten' tegen het virus en dat zijn dragers van het virus 'verraders' zouden zijn (p. 355). De conceptuele metafoor AIDS IS ANDERS ZIJN zou volgens Ross (1989) grotendeels een gevolg zijn van de andere drie metaforen (p. 355). Volgens die metaforen zijn mensen die met aids zijn besmet immers dood, criminelen en verraders. Ze worden buiten de samenleving gezet en zijn 'de ander' (p. 355). Het idee dat mensen met AIDS de ander zijn zie je ook terug in het taalgebruik: 'wat moeten we met hen (HIV-patiënten) aan' (p. 355)?

De voorganger van coronavirus, het SARS-virus, is uiteindelijk nooit in Nederland aangekomen. In Groot-Brittannië waren maar enkele besmettingen, maar toch werd er veel over gerapporteerd door de Britse pers (Wallis & Nerlich, 2005, p. 2632). Wallis & Nerlich (2005) onderzochten welke metaforen werden gebruikt om te spreken over het SARS-virus in vijf Britse Dagbladen. Uit dit onderzoek bleek,

opvallend genoeg, dat de conceptuele metafoor SARS IS OORLOG bijna niet voorkwam in het corpus. Wallis & Nerlich (2005, p. 2633) observeren dat in de rest van de wereld oorlogsmetaforen werden gebruikt om te spreken over het SARS-virus, daarom is de afwezigheid in het corpus van Wallis & Nerlich (2005) opmerkelijk (p. 2633). De meest voorkomende conceptuele metafoor was SARS IS EEN MOORDENAAR. SARS werd een 'killer virus' genoemd, dat 'slachtoffers opeiste' (p. 2634). De andere metaforen die prominent naar voren kwamen uit het onderzoek waren containermetaforen, die het onder controle houden van SARS beschreven. Het virus werd beschreven als een probleem dat zou kunnen 'overkoken' (p. 2636).

De recentste pandemie, voor de uitbraak van het coronavirus, was de Ebolapandemie. Balteiro (2017) deed onderzoek naar de metaforen waarmee werd gesproken over het Ebolavirus, door nieuwsartikelen uit het wetenschappelijke tijdschrift *Scientific American* te analyseren. Uit dit onderzoek kwamen maar liefst zeventien conceptuele metaforen naar voren. De prominentste metaforen in dit onderzoek waren de oorlogsmetaforen: EBOLA IS OORLOG kwam sterk naar voren, maar ook PATIËNTEN ZIJN VECHTERS en BEHANDELINGEN ZIJN KOGELS (p. 226). Patiënten werden niet alleen als vechters getypeerd, maar ook als renners en gevangen (p. 226). Vooral die laatste conceptuele metafoor, PATIËNTEN ZIJN GEVANGENEN, is opvallend, omdat het de enige conceptuele metafoor binnen het onderzoek van Balteiro (2017) is die de patiënten een passieve rol toeschrijft.

2.3 Conceptuele metaforen bij corona

Inmiddels is het twee jaar geleden sinds het begin van de coronapandemie. In die twee jaar is er internationaal aardig wat wetenschappelijk onderzoek gedaan naar conceptuele metaforen in relatie tot COVID-19. Vooral de oorlogsmetaforen kregen veel aandacht in deze onderzoeken. In Nederland hebben wetenschappers zich tot nu toe vrijwel helemaal beperkt tot populariserende literatuur over coronametaforen.

Wicke & Bolognesi (2020) richten zich in hun onderzoek naar metaforen rondom COVID-19 op tweets die hashtags over het coronavirus bevatten. Aan het begin van de pandemie hebben ze veertien dagen lang een corpus verzameld van 200.000 tweets van unieke Twittergebruikers (p. 6-7). 5,3% van deze tweets bevatten woorden die passen bij de conceptuele metafoor COVID-19 IS OORLOG (p. 13). De andere conceptuele metaforen die naar voren kwamen uit dit onderzoek waren COVID-19 IS EEN STORM (1,5%), COVID-19 IS EEN MONSTER (0,7%) en COVID-19 IS EEN TSUNAMI (1,1%) (p. 17).

Gui (2021) toont aan dat de oorlogsmetaforen die worden gevonden in de Westerse media, ook prominent terugkomen in de Chinese media. Het doeldomein OORLOG kwam het vaakst voor, maar daarnaast onderscheidt Gui (2021) ook andere metaforen (p. 968). De twee brondomeinen die ook duidelijk, maar dus minder duidelijk dan de oorlogsmetaforen, naar voren kwamen uit de resultaten waren UITDAGING en RACE (p. 968).

Isaacs & Priesz (2021) stellen dat het gebruik van oorlogsmetaforen voor COVID-19 zowel positieve als negatieve effecten kan hebben. Zo zouden ze een 'all-in-this-together'-mentaliteit kunnen creëren en de samenleving kunnen verenigen (p. 6). Het zou daarentegen ook de angst kunnen oproepen die met oorlog gepaard gaat, terwijl we angst juist moeten proberen tegen te gaan tijdens een pandemie (p. 7). Semino (2021) stelt voor dat oorlogsmetaforen over COVID-19 helemaal vermeden zouden moeten worden, omdat ze steun vanuit de maatschappij voor disproportionele maatregelen van de overheid zouden kunnen vergroten (p. 52). Volgens Semino (2021) zouden vuurmetaforen een geschikte vervanger zijn voor oorlogsmetaforen. Vuur is destructief en gevaarlijk, net zoals COVID-19. Daarnaast kunnen veel verschillende elementen en deelnemers gekoppeld worden aan vuur (bv. Brandstichters, bommen en slachtoffers), waardoor verschillende aspecten van het doeldomein een equivalent kunnen

vinden in het brondomein VUUR. Ook heeft vuur een duidelijk begin, midden, einde en een duidelijke nasleep (p. 54).

Volgens Reijnierse (2020a) blijven de oorlogsmetaforen in Nederland opvallend genoeg achterwege, in elk geval in de persconferenties van minister-president Mark Rutte en minister Hugo de Jonge. Reijnierse (2020a) benoemt dat Mark Rutte in de persconferentie van 12 maart Nederland vergelijkt met een zieke patiënt: 'Nederland is een patiënt en die patiënt moet behandeld worden.' Volgens Reijnierse (2020b) heeft deze metafoor maar kort stand gehouden, omdat ze de week na het eerste gebruik niet meer zou zijn toegepast. Reijnierse (2020b) beschrijft dat Rutte uiterst inconsequent is met zijn metafoorgebruik in de televisietoespraak van 16 maart en dat er geen samenhang geen sprake is. Reijnierse (2020c) gaat ook dieper in op de stappenmetaforen die regelmatig terugkomen in de persconferenties. Reijnierse (2020d) besteedt aandacht aan het 'coronadashboard' en de reismetaforen die daarbij horen. Reismetaforen blijken al gebruikt te worden sinds het begin van de coronacrisis. Zo zegt Rutte op 21 april 2020 het volgende: 'We varen op zicht. Er is geen route, er is geen TomTom waarin staat waar de volgende straat precies is' (Reijnierse, 2020d). Hugo de Jonge lijkt volgens Reijnierse (2020d) de voorkeur te geven aan autometaforen en heeft het over achteruitkijkspiegels, versnellingen en een moderne BMW. Reijnierse (2020e) benoemt ook vaccinmetaforen, of eerder het gebrek daaraan in de persconferenties. Volgens Reijnierse (2020e) is het taalgebruik van Rutte en De Jonge opmerkelijk niet-metaforisch, op enkele wed-/gokmetaforen na. Reijnierse (2020a, 2020b, 2020c, 2020d, 2020e) verbindt de gevonden metaforische uitingen weliswaar aan conceptuele metaforen, zoals VACCIN IS GOKKEN (2020e) en CORONA IS OORLOG (2020b) maar haar analyse is wel anekdotisch. In plaats van de tekst systematisch te analyseren, behandelt Reijnierse (2020a, 2020b, 2020c, 2020d, 2020e) enkel opvallende voorbeelden uit de persconferenties.

Volgens De Jong (2020) ontbreekt het Mark Rutte en Hugo de Jonge niet aan creativiteit in hun coronametaforiek. Hij belicht de vele eigenschappen van het coronavirus, zoals toegeschreven door Mark Rutte en Hugo de Jonge. Het virus zou met een gevaarlijke opmars bezig zijn, als een mammoettanker. Het zou echter ook lenig zijn, want het kan zomaar 'overspringen' en het zou zijn slag slaan als de maatregelen verslappen. Rutte en De Jonge zijn het volgens De Jong (2020) nog niet helemaal eens over of het virus nou discrimineert of niet. Rutte meent dat het dat absoluut niet doet, maar De Jonge zegt dat coronavirus juist wél onderscheid maakt tussen gezonde en zwakke mensen. In de zomer van 2020 ziet De Jong (2020) dat het virus nog meer menselijke eigenschappen krijgt; Rutte wil dat het virus 'het rugzakje pakt en vertrekt'. Dat gaat helaas niet, 'want een virus heeft geen paspoort'. Ten slotte beschrijft De Jong (2020) hoe Rutte en de Jonge het virus willen bestrijden met gereedschap, zoals een tang en een hamer. De Jong (2020) focust enkel op talige elementen en hij verbindt die niet aan conceptuele metaforen. Daarnaast is deze analyse ook niet systematisch, maar anekdotisch van aard.

In de voorgaande paragraaf hebben we een variatie aan conceptuele metaforen gezien. Vooral de oorlogsmetaforen kwamen veel naar voren bij het spreken over infectieziekten. In Tabel 1 staat een samenvatting van de conceptuele metaforen over infectieziekten die naar voren kwamen uit het besproken eerdere onderzoek. COVID-19 IS VUUR, uit Semino (2021), is niet opgenomen in Tabel 1, omdat deze conceptuele metafoor niet naar voren kwam uit onderzoek naar metafoorgebruik. COVID-19 IS VUUR is een suggestie van Semino (2021) voor een geschikte conceptuele metafoor en geen resultaat van een corpusonderzoek.

Conceptuele metafoor	Talig voorbeeld	Onderzoek van oorsprong
AIDS IS DE DOOD	Iemand verliezen aan aids (p. 353)	Ross (1989)

AIDS IS EEN MISDAAD	Besmettingsgevallen opsporen (p. 355)	Ross (1989)
AIDS IS DE VIJAND IN EEN OORLOG	Vechten tegen aids (p. 355)	Ross (1989)
AIDS IS ANDERS ZIJN	‘Wat moeten we met hen aan’ (p. 355)?	Ross (1989)
SARS IS EEN MOORDENAAR	<i>Killer virus</i> (p. 2634)	Wallis & Nerlich (2005)
EBOLA IS OORLOG	‘Ebola, which has killed 7.000 people’ (p. 219).	Balteiro (2017)
PATIËNTEN ZIJN VECHTERS	‘Why Ebola survivors struggle with new symptoms’ (p. 219)	Balteiro (2017)
PATIËNTEN ZIJN RENNERS	‘The difference between responding to an epidemic versus an endemic disease is as great as the difference between preparing for a sprint versus a marathon ’ (p.221).	Balteiro (2017)
PATIËNTEN ZIJN GEVANGENEN	‘The people of Guinea have been locked in a life-and-deathstruggle with Ebola virus’ (p. 222).	Balteiro (2017)
BEHANDELINGEN ZIJN KOGELS	‘But the vaccine cannot trigger the disease itself’ (p. 225).	Balteiro (2017)
COVID-19 IS OORLOG	Vechten tegen COVID-19 (p. 14)	Wicke & Bolognesi (2020)
COVID-19 IS EEN STORM	‘COVID-19 is een ramp ’ (p. 17).	Wicke & Bolognesi (2020)
COVID-19 IS EEN MONSTER	‘COVID-19 is kwaadaardig ’ (p. 17).	Wicke & Bolognesi (2020)
COVID-19 IS EEN TSUNAMI	‘COVID-19 komt in golven ’ (p. 17).	Wicke & Bolognesi (2020)
COVID-19 IS EEN UITDAGING	‘COVID-19 is als een potje schaak ’ (p. 968).	Gui (2021)
COVID-19 IS EEN RACE	‘De opsporing van besmettingsgevallen moet worden versneld ’ (p.968).	Gui (2021)
VACCIN IS GOKKEN	‘Het vaccin is onze beste troef .’	Reijnierse (2020e)
CORONA IS OORLOG	‘De strijd tegen corona.’	Reijnierse (2020b)

Tabel 1: Conceptuele metaforen uit eerder onderzoek, met talige voorbeelden.

Zoals genoemd in de inleiding, zal ik in dit onderzoek gehoor geven aan de oproep van Reijnierse (2020a) voor verder onderzoek naar metaforen in combinatie met de coronacrisis. Het volgende hoofdstuk staat in het teken van de methode die ik hiervoor hanteer.

3. Methode

3.1 Corpusbeschrijving

Het corpus voor dit onderzoek bestaat uit acht voorbereide bijdragen van Kuzu en van Van Haga tijdens de plenaire vergaderingen over de ontwikkelingen rondom het coronavirus. In dit onderzoek heb ik de interrupties van Kuzu en Van Haga buiten beschouwing gelaten, net zoals hun reacties op interrupties van andere sprekers. De teksten in dit corpus zijn afkomstig uit de Handelingen van de Tweede Kamer⁷. In Bijlage 1 en Bijlage 2 is mijn corpus terug te vinden, inclusief markeringen van mogelijke metaforische uitingen met betrekking tot het coronabeleid. De analyse van deze uitingen en de indeling in conceptuele metaforen is opgenomen in Bijlage 3.

Kuzu en Van Haga zijn in deze voorbereide bijdragen beiden kritisch op het coronabeleid van het kabinet, waardoor hun metafoorgebruik goed met elkaar te vergelijken is. Het handmatig identificeren van talige metaforen kost veel tijd en daarom beperkt mijn corpus zich tot slechts acht voorbereide bijdragen van twee sprekers. Mijn onderzoek is dus zeker niet alomvattend, maar eerder explorerend van aard.

Datum voorbereide bijdrage	Kuzu	Van Haga
4 juni 2020	688	336
4 november 2020	701	392
18 november 2020	803	432
13 januari 2021	732	681
21 januari 2021	591	697
4 februari 2021	861	798
10 maart 2021	582	725
15 april 2021	864	937
Totaal	5822	4998

Tabel 2: Omvang van het corpus in woorden, per bijdrage en per spreker

3.2 Analysemethode

In het theoretisch kader beschreef ik de kritiek op CMT zoals ontwikkeld door Lakoff & Johnson (1980). Het voornaamste kritiekpunt dat Gibbs (2009) en Steen (1999) naar voren brachten, was het gebrek aan criteria voor CMT-onderzoeken. In een poging om CMT-onderzoek concreter en objectiever te maken, ontwikkelde Pragglejaz Group (2007) de zogeheten *Metaphor Identification Procedure* (MIP). Pragglejaz group (2007) stelde deze methode op om metaforisch taalgebruik in teksten systematisch te kunnen identificeren (p. 2). In een analyse volgens de MIP-methode wordt de tekst eerst opgedeeld in lexicale eenheden, zodat vervolgens bepaald kan worden of die eenheden metaforisch zijn (p. 2). Het achterhalen van metaforisch gebruik doet MIP door de 'contextuele betekenis' te vergelijken met de 'basisbetekenis' (p. 2). Onder de contextuele betekenis verstaat Pragglejaz (2007) het volgende: '*for each lexical unit in the text, establish its meaning in context, that is, how it applies to an entity, relation, or attribute in the situation evoked by the text*' (p. 3). De basisbetekenis is relatief aan de contextuele betekenis, omdat MIP beschrijft dat je na moet gaan of de lexicale eenheid in kwestie in een andere context een 'basalere' betekenis heeft dan de gevonden contextuele betekenis (p. 3). De basisbetekenis is volgens Pragglejaz (2007) vaak:

- Concreter dan de contextuele betekenis;

⁷ Zie https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen voor de volledige verslagen.

- Gerelateerd aan beweging van het lichaam;
- Preciezer, minder vaag, dan de contextuele betekenis;
- Historisch ouder dan de contextuele betekenis (p. 3).

Wanneer de contextuele betekenis en de basisbetekenis vervolgens contrasteren en de contextuele betekenis kan worden begrepen door haar te vergelijken met de basisbetekenis, dan kan de lexicale eenheid volgens Pragglejaz (2007) als metaforisch bestempeld worden (p. 3).

In de praktijk zou deze stap als volgt in zijn werk gaan. Van Haga doet de volgende uitspraak, met betrekking tot de gevolgen van het coronabeleid:

- (3) Veel ondernemers zullen dit kabinet niet **overleven**. Ik voorspel een faillissementsgolf in mei, als het vakantiegeld betaald moet worden (H6).

De contextuele betekenis van 'overleven' is hier 'het behouden van het bedrijf, zonder failliet te gaan'. Deze contextuele betekenis is af te leiden uit de tweede zin in dit citaat, waarin Van Haga zijn voorspelling concreter maakt door faillissement te noemen. De basisbetekenis van 'overleven' is volgens Van Dale 'blijven leven' of 'niet doodgaan'. De contextuele betekenis contrasteert in dit geval met de basisbetekenis; niet failliet gaan is niet hetzelfde concept als fysiek nog in leven zijn. De contextuele betekenis van 'overleven' in (3) kan begrepen worden door vergelijking met de basisbetekenis. Als een bedrijf failliet gaat, dan wordt er bezit gelegd op het gehele vermogen van het bedrijf en kan het bedrijf niet meer voortbestaan. Een actief bedrijf zou kunnen worden gezien als een 'levend' bedrijf, omdat het actief deelneemt aan de markteconomie. Een failliet bedrijf is inactief en kan geen bijdrage meer leveren aan de markteconomie. Bij personificatie van bedrijven zou het bedrijf in dat geval 'dood' zijn. Als mensen of dieren dood zijn, dan kunnen ze niks meer doen en zijn ze, oneerbiedig gezegd, inactief. In (3) worden bedrijven gepersonifieerd en wordt faillissement vergeleken met de dood. Door deze vergelijking te maken, kan de lezer van dit citaat de contextuele betekenis van 'overleven' achterhalen. Volgens de MIP-methode zou 'overleven' in (3) dus worden bestempeld als metaforisch gebruikt.

Steen *et al.* (2010) levert drie jaar later een toevoeging op de MIP-methode van Pragglejaz (2007), met de ontwikkeling van MIPVU. Volgens Steen *et al.* (2010) identificeert MIP enkel indirecte metaforen (p.11). Steen *et al.* beweren dat er nog twee andere soorten metaforen zijn, die daarom niet geïdentificeerd worden door MIP: directe metaforen (p.38) en impliciete metaforen (p.39). Directe metaforen kunnen met MIPVU worden geïdentificeerd door na te gaan of een uiting die incongruent lijkt met de rest van de tekst, in relatie kan worden gebracht met de rest van de tekst door middel van een vergelijking (p.39). In tekst H8 kan bijvoorbeeld niet met behulp van de contextuele betekenis en de basisbetekenis worden achterhaald of de volgende uiting metaforisch is gebruikt:

- (4) Nederland zit vol met dikke burgemeesters die strijden om wie zich het best aan de coronamaatregelen houdt. Ongekozen bestuurders die met grote bogen om elkaar heen lopen en zich tooien met zo groot mogelijke mondkapjes, als **pauwen in een paringsdans**, vastberaden om de ander te laten zien hoezeer zij deugen (H8).

De contextuele betekenis van 'pauwen in een paringsdans' is hier gelijk aan de basisbetekenis; hier wordt letterlijk gerefereerd aan pauwen in een paringsdans. Toch is 'pauwen in een paringsdans' in (4) metaforisch gebruikt. Deze uiting lijkt incongruent met de rest van de tekst, die niet over pauwen of andere dieren gaat, maar deze incongruentie kan worden opgelost met een vergelijking. De vergelijking die de incongruentie oplost staat in het geval van (4) expliciet in de tekst. Van Haga stelt hier dat burgemeesters onderling strijden om wie zich het best aan de coronamaatregelen kan houden en dat die strijd lijkt op het gedrag van pauwen in een paringsdans: 'als pauwen in een paringsdans'. De uiting in (4) is een voorbeeld van een directe metafoor; de metaforiek komt niet voort uit een

contrast tussen de contextuele betekenis en de basisbetekenis, maar uit een expliciete vergelijking in de tekst.

Een impliciete metafoor is een uiting die metaforisch gebruikt is, omdat het een woord betreft dat terugverwijst naar een metafoor die eerder in de tekst voorafging (Dorst, 2015, p.5). Een impliciete metafoor kan worden geïdentificeerd met MIPVU door na te gaan of woorden verwijzen naar eerdere uitingen die metaforisch zijn (p.39). Dorst (2015) geeft het volgende voorbeeld van een impliciete metafoor:

(5) *Admitting guilt is an important step. It is yours to take* (p.5).

In (5) is 'step' metaforisch gebruikt, omdat de contextuele betekenis van een stap hier iets is als 'onderdeel'. De basisbetekenis van een stap is een fysieke beweging met een voet of poot, dus de basisbetekenis contrasteert met de contextuele betekenis. Er kan een vergelijking worden gemaakt tussen de twee betekenissen; meerdere **stappen** vormen samen de beweging van lopen en zijn dus een **onderdeel** van een groter concept. 'Step' is in (5) dus metaforisch gebruikt. In (5) is 'it' een impliciete metafoor, omdat het terugverwijst naar 'step'.

Steen *et al.* (2010) hebben ook rekening gehouden met twijfel over of een uiting metaforisch is of niet. Voor deze gevallen bevat MIPVU het label WIDLII: '*When In Doubt, Leave It In*' (p.19).

MIPVU is een methode waarmee systematisch al het metaforisch taalgebruik in een tekst in kaart kan worden gebracht. Dit onderzoek richt zich niet op al het metaforisch taalgebruik van Kuzu en Van Haga in de geselecteerde voorbereide bijdragen, maar enkel op metaforisch taalgebruik dat betrekking heeft op het coronabeleid. Daarom heb ik voor mijn analyse in dit onderzoek gebruik gemaakt van de MIPVU-methode, zoals toegepast door Dorst (2015). Dorst (2015) past MIPVU enigszins aan, door alleen uitingen te analyseren die over een bepaald bron- of doeldomein gaan (p.6).

Dorst (2015) beschrijft haar versie van de MIP-methode als volgt:

- Stap 1: Lees de gehele tekst (geschreven of gesproken) zodat je een beeld krijgt van de globale inhoud en betekenis van de tekst.
- Stap 2: Bepaal de lexicale eenheden in de tekst.⁸
- Stap 3:
 - a) Bepaal wat de lexicale eenheid in de huidige tekst en context betekent, dat wil zeggen, hoe de lexicale eenheid een entiteit, relatie of eigenschap beschrijft binnen de tekstwereld – dit is de *contextuele* betekenis (*contextual meaning*) van de lexicale eenheid;
 - (b) Bepaal of de lexicale eenheid in andere contexten een meer basale ("letterlijker"), gangbare betekenis heeft – dit is de *basisbetekenis* (*basic meaning*) van de lexicale eenheid. Zulke basisbetekenissen zijn doorgaans concreter (wat je kunt zien, voelen, ruiken, horen, proeven, etc.), gerelateerd aan fysieke handelingen, preciezer, en ouder (basisbetekenissen zijn dus niet noodzakelijk de meeste frequente betekenissen);
 - (c) Indien er een meer basale basisbetekenis is, bepaal dan of de contextuele betekenis en de basisbetekenis voldoende verschillend (*distinct*) zijn, en of ze door middel van een gelijkenis gerelateerd zijn (i.e. kunnen ze vergeleken worden op zo'n manier dat duidelijk is dat de basisbetekenis gebruikt kan worden om de contextuele betekenis te begrijpen).

^{8 8} Een lexicale eenheid kan bestaan uit één woord maar ook uit een woordgroep met een vaste betekenis die niet noodzakelijk een combinatie is van de betekenissen van de woorden in de woordgroep. Voorbeelden van woordgroepen die lexicale eenheden vormen zijn samenstellingen ('green house' en 'rat race'), werkwoorden met een vast partikel ('take off' = depart, 'take on' = accept) en ook complexe voorzetsels ('with regard to', 'in addition to') (p.6).

- Stap 4: Als het antwoord op 3c 'ja' is, markeer de lexicale eenheid dan als metaforisch gebruikt (*metaphorically used*).

Net zoals Dorst (2015) heb ik tijdens mijn analyse eerst de gehele tekst gelezen (stap 1) en de uitingen gemarkeerd die naar mijn mening metaforisch zouden zijn. Ik markeerde in dit proces enkel mogelijke metaforische uitingen die betrekking hebben op het coronabeleid. Vanwege de geringe omvang van dit onderzoek heb ik niet gewerkt met een tweede codeur, waardoor dit onderzoek dus enigszins subjectief van aard is – een kwestie waar ik in de discussie (hoofdstuk 5) nog op terugkom. De gemarkeerde uitingen heb ik daarna volgens de MIP-methode geanalyseerd. Ik heb bij deze analyse het onlinewoordenboek van Van Dale geraadpleegd om de basisbetekenis van de gemarkeerde uitingen te achterhalen.⁹

(6) Premier Rutte pakt Nederlanders hun vrijheid af. [...] Hij houdt Nederland in een houdgreep (K7).

De uiting 'Hij houdt Nederland in een houdgreep' heb ik als volgt geanalyseerd. De lexicale eenheid 'houdt in een houdgreep' leek in deze uiting specifiek metaforisch van aard te zijn (stap 2). Allereerst ging ik na wat de contextuele betekenis was van deze uiting, door de tekst voor en na de uiting te lezen (stap 3a). De contextuele betekenis van 'houdgreep' werd vooral duidelijk uit de tweede zin van tekst K7: 'Premier Rutte pakt Nederlanders hun vrijheid af.' Uit deze zin wordt duidelijk dat Kuzu van mening is dat Premier Rutte Nederland belemmert. De contextuele betekenis van in een houdgreep houden is hier dan ook zoets als 'Nederland in bedwang houden'. Om de basisbetekenis van 'in een houdgreep houden' te achterhalen, raadpleegde ik het onlinewoordenboek van Van Dale (stap 3b). Volgens Van Dale is een houdgreep 'een greep in de judosport waarbij iemand tegen de grond wordt vastgezet'. Ik vergeleek de contextuele betekenis met de basisbetekenis, volgens stap 3c van MIP, en bepaalde dat de twee betekenissen in betekenis voldoende verschilden. De basisbetekenis kan in dit geval ook gebruikt worden om de contextuele betekenis te verklaren. In een houdgreep in de judosport houdt de sporter zijn tegenstander in bedwang en dat zou volgens Kuzu een parallel zijn met hoe premier Rutte de Nederlandse bevolking in bedwang houdt met de coronamaatregelen. Deze uiting bestempelde ik daarom als metaforisch gebruikt.

Na stappen van MIP te hebben gebruikt om metaforisch gebruikte talige eenheden te identificeren, heb ik geprobeerd om elke gemarkeerde metaforische uiting onder te brengen in een conceptuele metafoor. Ik heb deze talige eenheden vertaald naar een lijst van gebruikte conceptuele metaforen, door verbanden tussen de gevonden uitingen te leggen op basis van betekenis. Zo heb ik de uitingen 'opsluiten' (7), 'ophokken' (8) en 'vrijlaten' (9) toegeschreven aan de conceptuele metafoor CORONABELEID IS BELEMMERING.

- (7) Laten we stoppen met het **opsluiten** van gezonde mensen die geen risico lopen. Geef de mensen hun vrijheid terug (H4).
- (8) Maar deze premier gaat gewoon door met zijn rampzalige beleid. Hij verlengt de onnodige en kwaadaardige avondklok tot 30 maart. Van deze premier moeten mensen tot 30 maart **opgehokt** blijven in hun huis, terwijl hij beloofde dat de avondklok er als eerste uit zou gaan (K7).
- (9) Forum voor Democratie pleit daarom al maanden voor proportionaliteit, voor het opschalen van de ic-capaciteit, het specifiek beschermen van kwetsbaren en het **vrijlaten** van de rest van de samenleving (H6).

⁹ Via <https://www.vandale.nl/>.

Deze indeling is gebaseerd op de betekenisovereenkomsten tussen de uitingen; alle drie refereren ze aan gevangenschap als onderdeel van het coronabeleid. De aanwezigheid van andere metaforische uitingen die refereerde aan een algemener idee van belemmering, zorgde ervoor dat ik koos voor de conceptuele metafoer CORONABELEID IS BELEMMERING en niet voor het specifiekere CORONABELEID IS GEVANGENSCHAP. Zo suggereert 'licht aan het einde van de tunnel' (10) belemmering van bewegingsvrijheid. De maatschappelijke situatie die voortkwam uit het toenmalige coronabeleid wordt hier gelijkgesteld aan een tunnel. In een tunnel ben je belemmerd in je bewegingsvrijheid, omdat de muren van de tunnel ervoor zorgen dat je alleen vooruit of achteruit kunt bewegen. De vergelijking met een tunnel schetsen ook het beeld dat het coronabeleid beklemmend is, net zoals de omsluitende wanden van een nauwe tunnel. 'Knechten' (11) roept ook het idee op van belemmering, maar dan een belemmering in keuzevrijheid. Iemand die tot knecht gemaakt is, 'geknecht' dus, moet namelijk gehoorzamen aan zijn baas en heeft zelf geen keuzevrijheid meer.

(10) Geen langetermijnvisie, geen daadkracht, geen regie, geen duidelijkheid, terwijl Nederland binnenkort het eenjarig jubileum van de pandemie betreurt, komt het kabinet weer met een aantal dooddoeners. [...] "**Er is licht aan het einde van de tunnel**", om vervolgens opnieuw te constateren dat dat licht de koplamp van een tegenligger is (K4).

(11) We zijn niet bang meer en we geloven de coronamodellen van het RIVM en de fabeltjes van het kabinet over de derde golf en de Britse variant niet meer. [...] Het bijzondere is dat de politieke elite er ook niet meer in gelooft. In Parijs worden voor diezelfde mensen die het volk **knechten**, coronavrije diners georganiseerd met kaviaar en champagne (H8).

De conceptuele metaforen die ik heb gevonden tijdens mijn analyse heb ik samengevat in Tabel 3. De frequenties in Tabel 3 komen tot stand door alle gevonden metaforische uitingen per conceptuele metafoer bij elkaar op te tellen. Ik heb hierbij alle gevonden metaforisch gebruikte talige uitingen meegeteld, ook de talige uitingen die op woordniveau herhalingen waren van eerdere uitingen. Dat betekent dat 'snakt' in tekst K1 (12) en 'snakt' in tekst K4 (13) zijn beschouwd als aparte referenties naar een conceptuele metafoer. Beide talige uitingen zijn dus ook als twee losse instanties van metaforisch taalgebruik opgeteld bij het berekenen van de frequentie van de conceptuele metafoer CORONABELEID IS VERSTIKKING.

(12) Hoewel Nederland **snakt** naar verdere versoepeling, zijn waakzaamheid en voorzichtigheid geboden (K1).

(13) Uiteraard **snakt** iedereen naar versoepeling en mooie vooruitzichten. Maar waarom gaat het kabinet nu al mooi weer spelen (K4)?

In sommige gevallen bleek het lastig om metaforisch taalgebruik bij een conceptuele metafoer onder te brengen. Zo waren er metaforisch gebruikte uitingen die geen duidelijke vergelijking maakten tussen het coronabeleid en een ander domein, waardoor de metaforiek niet in het format¹⁰ van een conceptuele metafoer geformuleerd kon worden. Deze uitingen deelden met hun metaforiek geen duidelijke identiteit toe aan het coronabeleid, maar schreven het wel karaktereigenschappen toe. Zo wekt Kuzu met 'er is geen tijd te verliezen' in (14), de indruk dat het coronabeleid afhankelijk is van tijd en dat het gebaat is bij snelheid. Dat idee komt tot stand door de negatieve lading van 'verliezen'; 'verliezen' suggereert dat een kleinere hoeveelheid tijd nadelig is en dat het dus beter is als coronabeleid snel wordt opgesteld en uitgevoerd.

¹⁰ 'CORONABELEID IS ...'.

(14) Inmiddels worden de achterstanden alleen maar groter en we horen het kabinet er niet over. **Er is geen tijd te verliezen.** Dus, kabinet, ga hiermee aan de slag, vandaag nog! (K4)

Metaforische uitingen die lastig in te delen waren in een conceptuele metafoor heb ik in Tabel 3 opgenomen in de categorie 'overig'. In hoofdstuk 4 wordt er nader ingegaan op deze categorie en in hoofdstuk 5 kom ik terug op de kwestie van metaforisch taalgebruik dat lastig is in te delen.

4. Resultaten

De metaforisch gebruikte uitingen die ik heb kunnen identificeren met behulp van de MIP-methode, heb ik ingedeeld in conceptuele metaforen. In Tabel 3 is de frequentie van talige uitingen die refereren aan deze conceptuele metaforen weergegeven per spreker en in totale aantallen. Achter de frequenties staan relatieve getallen die de procentuele verhouding tot het totaal aantal gemarkeerde metaforische uitingen weergeven, per spreker.

Conceptuele metafoor	Kuzu	Van Haga	Totaal
CORONABELEID IS GEWELD	9 (14,8%) ¹¹	3 (8,8%) ¹²	12 (12,6%) ¹³
CORONABELEID IS BELEMMERING	10 (16,4%)	7 (20,6%)	17 (17,9%)
CORONABELEID IS OORLOG	11 (18,0%)	7 (20,6%)	18 (18,9%)
CORONABELEID IS ZIEN	4 (6,6%)	2 (5,9%)	6 (6,3%)
CORONABELEID IS VERSTIKKING	6 (9,8%)	0	6 (6,3%)
CORONABELEID IS BOUWEN	5 (8,2%)	0	5 (5,2%)
CORONABELEID IS EEN WANDELING	2 (3,3%)	2 (5,9%)	4 (4,2%)
CORONABELEID IS ACTEERWERK	2 (3,3%)	1 (2,9%)	3 (3,2%)
CORONABELEID IS MOORD	0	2 (5,9%)	2 (2,1%)
CORONABELEID IS VLUCHTEN	0	2 (5,9%)	2 (2,1%)
CORONABELEID IS UITHONGERING	1 (1,6%)	0	1 (1,1%)
CORONABELEID IS MISDAAD	1 (1,6%)	1 (2,9%)	2 (2,1%)
CORONABELEID IS EEN BEDRIJF	3 (4,9%)	0	3 (3,2%)
CORONABELEID IS KLUSSEN	3 (4,9%)	0	3 (3,2%)
CORONABELEID IS EEN EXPERIMENT	0	1 (2,9%)	1 (1,1%)
CORONABELEID IS DIERLIJK	1 (1,6%)	1 (2,9%)	2 (2,1%)
CORONABELEID IS EEN GODHEID	2 (3,3%)	2 (5,9%)	4 (4,2%)
Overig	1 (1,6%)	3 (8,8%)	4 (4,2%)
Totaal	61	34	95

¹¹ $(9:61) \times 100\% = 14,8\%$.

¹² $(3:34) \times 100\% = 8,8\%$.

¹³ $(12:95) \times 100\% = 12,6\%$.

Tabel 3: Conceptuele metaforen ingedeeld per spreker (verhouding tot het totaal aantal metaforen, per spreker)

Een eerste observatie over de resultaten in Tabel 3, is het verschil in metafoorgebruik tussen Kuzu en Van Haga. Zo verschilt de frequentie in metafoorgebruik met betrekking tot het coronabeleid sterk tussen de twee sprekers. 64,2%¹⁴ van het totaal aantal gemarkeerde metaforische uitingen in dit corpus is afkomstig uit de voorbereide bijlagen van Kuzu. Van Haga is verantwoordelijk voor slechts 35,8%¹⁵ van de alle gemarkeerde metaforische uitingen. Dit frequentieverschil zou kunnen worden verklaard door het verschil in corpusgrootte; Kuzu's deel van het corpus telt 824 woorden meer dan Van Haga's deel. Het aantal gemarkeerde metaforische uitingen per 1000 woorden van beide sprekers toont aan dat het frequentieverschil in metafoorgebruik niet verklaard kan worden door de variërende corpusgrootte. Per 1000 woorden doet Kuzu gemiddeld 10,5¹⁶ metaforische uitingen met betrekking tot het coronabeleid, bij Van Haga zijn dat er gemiddeld 6,8¹⁷. In dit corpus maakt Kuzu bij het spreken over het coronabeleid dus relatief, en absoluut, meer gebruik van metaforische uitingen dan Van Haga.

Ook in metafoorkeuze is er een duidelijk verschil op te merken tussen de twee sprekers. Zo zet Kuzu de conceptuele metafoor CORONABELEID IS GEWELD drie keer zo vaak in als Van Haga. Van Haga zet CORONABELEID IS VERSTIKKING en CORONABELEID IS BOUWEN in dit corpus ook geen enkele keer in, terwijl deze twee conceptuele metaforen samen bijna 20% van Kuzu's totale metafoorgebruik in dit corpus beslaan.

Een tweede observatie over de resultaten in Tabel 3, is de grote spreiding in conceptuele metaforen. Een aantal conceptuele metaforen, zoals BELEMMERING, OORLOG EN GEWELD, wordt iets frequenter gebruikt, maar het grootste deel van de gevonden conceptuele metaforen komt niet meer dan één tot drie keer voor in het corpus.

Een derde observatie over de resultaten in Tabel 3, is het aantal negatieve en gewelddadige metaforen. De conceptuele metaforen die het frequentst voorkwamen in de teksten, BELEMMERING, OORLOG en GEWELD, zijn alle drie negatief en gewelddadig. Kuzu en Van Haga nemen in de geselecteerde teksten allebei, zoals in de inleiding al werd benoemd, een kritische houding aan tegenover het coronabeleid. Die houding verklaart waarom de meerderheid van de gevonden conceptuele metaforen negatief is, omdat Kuzu en Van Haga de metaforiek gebruiken om hun kritiek kracht bij te zetten.

Kuzu en Van Haga delen bijvoorbeeld het standpunt dat het coronabeleid, voornamelijk de lockdown en de avondklok, de vrijheid van de Nederlandse burgers inperkt. Zo zet Kuzu de conceptuele metafoor CORONABELEID IS BELEMMERING als volgt in tijdens een debat over de avondklok:

- (15) Maar deze premier gaat gewoon door met zijn rampzalige beleid. Hij verlengt de onnodige en kwaadaardige avondklok tot 30 maart. Van deze premier moeten mensen tot 30 maart **opgehokt** blijven in hun huis, terwijl hij beloofde dat de avondklok er als eerste uit zou gaan (K7).

Kuzu noemt hier de avondklok 'kwaadaardig' en daarmee draagt hij het standpunt uit dat de avondklok slecht is voor de Nederlandse bevolking. De metafoor die hij vervolgens gebruikt maakt deel uit van zijn argument waarom de avondklok dan wel nadelig zou zijn voor de Nederlandse burger; de Nederlanders worden 'opgehokt'. Het woord 'opgehokt' roept de negatieve associatie op met dieren die dicht op elkaar opgesloten zitten. Door deze metafoor te gebruiken beargumenteert Kuzu dat de

¹⁴ $(61:95) \times 100\% = 64,2\%$.

¹⁵ $(34:95) \times 100\% = 35,8\%$.

¹⁶ Kuzu's deel van het corpus telt 5822 woorden. $5822:1000 = 5,822$. $61:5,822 = 10,5$.

¹⁷ Van Haga's deel van het corpus telt 4998 woorden. $4998:1000 = 4,998$. $34:4,998 = 6,8$.

avondklok slecht is, omdat Nederlanders dan worden 'opgehokt' en 'opgehokt' zijn is belemmerend en niet fijn.

Van Haga doet in de voorbereide bijdrage van 13 januari 2021 een vergelijkbare uitspraak over de lockdown:

(16) Laten we stoppen met het **opsluiten** van gezonde mensen die geen risico lopen. Geef de mensen hun vrijheid terug (H4).

Van Haga is van mening dat de lockdown nadelig is voor de Nederlandse burgers en daarom presenteert hij de lockdown als onvrijwillig en vervelend met het woord 'opsluiten'. Zowel 'opgehokt' als 'opsluiten' suggereert dat de Nederlandse bevolking tegen hun wil in wordt vastgehouden. De conceptuele metafoor CORONABELEID IS BELEMMERING ondersteunt de narratief dat het kabinet de inwoners van Nederland onderdrukt en dat de burgers zich niet vrijwillig aan de coronaregels houden. De reden achter de lockdown, het beschermen van medisch kwetsbaren, wordt met deze conceptuele metafoor uit beeld geschoven, omdat de nadruk ligt op het verplichtende aspect van de lockdown.

Het idee dat de overheid de coronamaatregelen gebruikt om vrijheid af te nemen van de Nederlandse burgers komt zeer frequent voor in het corpus. De conceptuele metafoor CORONABELEID IS BELEMMERING past goed bij het standpunt van Kuzu en van Van Haga dat de coronamaatregelen vrijheid inperken. Van Dale geeft 'onbelemmerdheid' als definitie van het begrip vrijheid.¹⁸ Het tegenovergestelde van vrijheid zou dan dus juist belemmering zijn. Je kunt dan ook stellen dat de conceptuele metafoor CORONABELEID IS BELEMMERING het standpunt van Kuzu en van Van Haga ondersteunt. Hetzelfde geldt voor CORONABELEID IS VERSTIKKING. Verstikking is namelijk belemmering, maar dan in het bijzonder belemmering van de luchtwegen. Kuzu doet de volgende uitspraak in zijn voorbereide bijdrage van 10 maart 2021:

(17) Want onze vrijheid staat op het spel. Rutte en zijn avondklokcoalitie van D66, GroenLinks, SP, PvdA, CDA en VVD koersen nu ook af op coronapaspoorten, testbewijzen en vaccinatiepaspoorten. Hiermee worden de privacy en het zelfbeschikkingsrecht van Nederlanders **aangetast** en zit Nederland in een **coronawurggreep** (K7).

Hier vergelijkt Kuzu het invoeren van coronapaspoorten en testbewijzen, waarmee vrijheid zou worden ingeperkt, expliciet met een belemmerende wurggreep. Door het coronabeleid te introduceren als een fysieke wurggreep, laat Kuzu de maatregelen voorkomen als direct verstikkend geweld tegen de burgers. Kuzu gebruikt in dezelfde passage het woord 'aangetast', dat refereert aan de conceptuele metafoor CORONABELEID IS GEWELD. Daarmee brengt Kuzu over dat het metaforische geweld, de coronamaatregelen dus, ook nog eens schadelijke gevolgen heeft. De definitie van 'aantasten' in het onlinewoordenboek van Van Dale is namelijk 'beschadigen'.

Door de conceptuele metafoor CORONABELEID IS VERSTIKKING te gebruiken, wekt Kuzu de suggestie dat de Nederlandse bevolking klem zit op een onprettige manier en dat ze zich daaruit vrij moet vechten. Dit gebruik is zeker strategisch, omdat de toehoorders van deze bijdrage het idee krijgen dat de coronamaatregelen een onveilige situatie creëert waar ze uit moeten komen. De toehoorders keren zich dan tegen het coronabeleid en zouden daarmee overtuigd zijn van het standpunt van DENK.

De relatief frequent voorkomende geweldsmetaforiek zet de overheid ook neer als een agressieve entiteit, die enkel het slechtste voor heeft met haar burgers. Die negatieve intenties komen vooral naar voren in een uitspraak van Kuzu in zijn voorbereide bijdrage van 10 maart 2021:

18

<https://surfconext.vandale.nl/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22vrijheid%22,%22index%22%3A1,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=vrijheid.>

(18) Mensen willen dat Nederland op een verantwoorde manier opengaat. Mensen zijn het **pestbeleid** van deze paniekpremier helemaal zat (K7).

Door de regering neer te zetten als pestkoppen benadrukt Kuzu een negatieve intentie die achter de coronamaatregelen zou zitten.

CORONABELEID IS GEWELD benadrukt ook de schadelijke kant van het coronabeleid. Zo zegt Kuzu dat het coronabeleid het zelfbeschikkingsrecht van Nederlanders 'aantast' (17), oftewel beschadigt. Van Haga legt ook de nadruk op de schadelijke effecten van de coronamaatregelen, maar dan met behulp van CORONABELEID IS MOORD:

(19) Veel ondernemers zullen dit kabinet **niet overleven**. Ik voorspel een faillissementsgolf in mei, als het vakantiegeld betaald moet worden. De avondklok en de lockdown blijven van kracht, terwijl we weten dat het niet werkt. De **doodsklap** voor het mkb en een mentale hel voor ons allemaal (H6).

Van Haga betoogt met woorden als '(niet) overleven' en 'doodsklap' niet alleen dat de coronamaatregelen schadelijk zijn, maar hij suggereert ook dat de schade die ze zouden aanrichten permanent en onomkeerbaar is, net zoals de dood. Het kabinet wordt in deze conceptuele metafoor aangewezen als de moordenaar van de Nederlandse samenleving, omdat zij verantwoordelijk is voor het coronabeleid. Het idee dat de overheid metaforische moord pleegt op de Nederlandse samenleving ondersteunt ook weer het narratief dat de overheid met opzet schade toebrengt aan de burgers.

De conceptuele metafoor CORONABELEID IS OORLOG wordt op twee verschillende manieren ingezet in dit corpus. De oorlogsmetaforiek ondersteunt zowel het beeld van een oorlog tussen de overheid en het coronavirus, als het beeld van een oorlog tussen de overheid en het volk. Kuzu gebruikt vooral metaforisch taalgebruik dat het idee van een oorlog tussen de overheid en het coronavirus ondersteunt. Hij spreekt bijvoorbeeld van het 'versterken' van 'strategieën' om het virus te kunnen 'bestrijden' (K1). Dat is opvallend, omdat deze conceptuele metafoor de overheid niet afbeeldt als de vijand waar Nederland tegen moet vechten. In deze conceptuele metafoor is het virus juist de vijand van het Nederlandse volk en staat de overheid, in de strijd tegen het coronavirus, aan dezelfde kant als het volk. De conceptuele metafoor CORONABELEID IS OORLOG ondersteunt dus niet direct de kritische houding die Kuzu heeft tegenover het coronabeleid. Ik wil wel de kanttekening maken dat het spreken over het terugdringen van het coronavirus, of infectieziekten in zijn geheel, in oorlogstermen ook een ingesleten gewoonte zou kunnen zijn. Dat zou ook verklaren waarom deze conceptuele metafoor niet direct ten dienste staat van Kuzu's kritische houding ten opzichte van het coronabeleid.

Van Haga zet zijn oorlogsmetaforiek wel in om zijn kritische houding tegenover het coronabeleid te ondersteunen. De oorlog in CORONABELEID IS OORLOG is in zijn voorbereide bijdrage voornamelijk een oorlog tussen de overheid en het volk van Nederland. Zo zegt hij op 10 maart 2021 het volgende over de gevolgen van de coronamaatregelen:

(20) Dat is makkelijk praten, als je zelf verzekerd bent van een stabiel inkomen en de maatregelen je nauwelijks **raken**. Maar winkeliers, horecaondernemers en anderen die wél hun eigen geld verdienen, zien hun levenswerk verdampen en jongeren houden het niet meer vol (H7).

Van Haga gebruikt meerdere keren woorden zoals 'getroffen' en 'geraakt' bij het spreken over de effecten van het coronabeleid op de Nederlandse bevolking. Hiermee zet hij de Nederlandse burgers in een slachtofferrol en tekent hij de beleidsmakers van de overheid af als de vijanden van het volk. De metaforische oorlog die hier gevoerd wordt is tussen overheid en burger en de burgers worden getroffen door de coronamaatregelen die hier functioneren als wapens. Van Haga noemt in de

voorbereide bijdrage van 10 maart 2021 ook dat de voorlichting over het coronavirus vanuit de overheid het inzetten van ‘angst als wapen’ zou zijn:

- (21) Angst is een hele slechte raadgever. Het inzetten van **angst als wapen** door de overheid is wreed, verwerpelijk en schadelijk. Maar dat is precies wat het kabinet het afgelopen jaar heeft gedaan. Met een onzinnige anderhalvemeterregel, een manipulatieve PCR-test en catastrofale lockdowns is een groot aantal mensen doodsbang gemaakt (H7).

Dit geschetste beeld van de overheid als vijand van het volk ondersteunt zijn standpunt dat de overheid het slecht voor heeft met de bevolking van Nederland. Zijn negatieve beeld van de overheid benadrukt hij onder andere in de laatste zin van zijn voorbereide bijdrage op 4 juni 2020:

- (22) Het nieuwe normaal van de anderhalvemetersamenleving is volstrekt onwenselijk en de rekening die wij gaan betalen, is onvoorstelbaar hoog. De geschiedenis zal oordelen over dit coronakabinet (H1).

Een enkele keer gebruikt Van Haga CORONABELEID IS OORLOG niet om een oorlog tussen het kabinet en de bevolking te schetsen. In plaats daarvan schetst hij een oorlog tussen burgemeesters die zich aan de coronamaatregelen houden:

- (23) Nederland zit vol met dikke burgemeesters die *strijden* om wie zich het best aan de coronamaatregelen houdt. Ongekozen bestuurders die met grote bogen om elkaar heen lopen en zich tooien met zo groot mogelijke mondkapjes, als ‘**pauwen in een paringsdans**’, vastberaden om de ander te laten zien hoezeer zij deugen (H8).

Met de uiting ‘als pauwen in een paringsdans’, benadrukt Van Haga dat de oorlog die deze burgemeesters voeren ook nog eens dierlijk is. Dat de dieren waarmee hij de burgemeesters vergelijkt pauwen in een paringsdans zijn, geeft ook de indruk dat de oorlog in kwestie draait om indruk maken op de ander. Pauwen staan er namelijk om bekend dat ze met hun kleurrijke staart indruk proberen te maken op hun soortgenoten. Daarnaast, is zo goed mogelijk voorkomen, om de mogelijke paringspartner te kunnen verleiden, een essentieel deel van een paringsdans.

In paragraaf 2.1 besprak ik de opvatting van Lakoff & Johnson (1980) dat conceptuele metaforen bepaalde aspecten van de realiteit kunnen benadrukken of verhullen (p.10). Door de nadruk te leggen op de belemmerende kant van de coronamaatregelen, laten Kuzu en Van Haga bijvoorbeeld de beschermde kant van de maatregelen achterwegen. In de conceptuele metafoor CORONABELEID IS BELEMMERING is de Nederlandse burger een slachtoffer van een onderdrukkende overheid. Door de Nederlandse burgers in deze passieve slachtofferrol te zetten wordt hun autonomie verhuld. Het narratief is ‘de inwoners van Nederland worden gedwongen om thuis te blijven’, terwijl het ook ‘de inwoners van Nederland kiezen ervoor om thuis te blijven, om anderen te beschermen’ had kunnen zijn. CORONABELEID IS BELEMMERING tekent de overheid ook af als een onderdrukker die een vijandig positie inneemt tegenover de burgers, omdat die de burgers zou dwingen om tegen hun zin in te gehoorzamen aan de coronamaatregelen.

In paragraaf 2.3 gaf ik aan dat de oorlogsmetaforiek, volgens Reijnierse (2020a), in de persconferenties opvallend afwezig was. In de Tweede Kamer is dat, gezien de resultaten van mijn analyse, dus niet het geval. In paragraaf 2.2 heb ik beschreven dat oorlogsmetaforiek veelvoorkomend is bij het spreken over infectieziekten. Deze oorlogsmetaforiek is ook terug te zien in de resultaten van mijn analyse, omdat het de frequentst voorkomende conceptuele metafoor is. Ik wil bij deze wel de kanttekening maken dat de besproken onderzoeken in hoofdstuk 2 grotendeels betrekking hebben op infectieziekten zelf en niet op het beleid rondom de infectieziekten. In mijn analyse heb ik alleen metaforisch taalgebruik met het coronabeleid als doeldomein onderzocht, waardoor de vergelijking met het theoretisch kader enigszins scheef is.

De metaforen in de categorie 'overige' zijn op te delen in twee subcategorieën: betrekking op tijd en betrekking op angst. In tekst K4 verontwaardigt Kuzu zich over het trage tempo van het kabinet bij het regelen van fysiek onderwijs voor achterstandsleerlingen. Hij roept het kabinet op om er diezelfde dag nog mee aan de slag te gaan:

- (24) Nog steeds is geen begin gemaakt met de uitvoering. Inmiddels worden de achterstanden alleen maar groter en we horen het kabinet er niet over. Er is geen tijd te verliezen. Dus, kabinet, ga hiermee aan de slag, vandaag nog (K4)!

Van Haga citeert de WHO in datzelfde debat wanneer hij zegt dat een lockdown alleen te rechtvaardigen is als middel om 'tijd mee te winnen' voor reorganisatie:

- (25) Voorzitter. De WHO is duidelijk geweest over lockdowns: "De WHO adviseert tegen lockdowns als primair middel om het virus te controleren. (...) Het enige moment dat een lockdown te rechtvaardigen is, is om tijd te winnen, zodat je kunt reorganiseren. Maar in zijn algemeenheid adviseren wij tegen lockdowns" (H4).

Deze metaforische uitingen zijn lastig in te delen in een conceptuele metafoor, omdat ze, in vergelijking met de metaforische uitingen, minder direct betrekking hebben op het coronabeleid. Ik heb ze toch meegenomen in mijn resultaten, omdat ze iets zeggen over de rol die tijd speelt in het coronabeleid. Kuzu's uitspraak in tekst K4 waarschuwt het kabinet dat het nadelig is om tijd te 'verliezen' en dat er dus snel gehandeld moet worden. Hieruit is op te maken dat minder tijd dus nadelig is bij het voeren van beleid tijdens de coronacrisis. De uitspraak van Van Haga in tekst H4 bouwt voort op dit idee en vertelt ons dat een lockdown goed is als er tijd mee te winnen valt en dat het hebben van meer tijd dus gunstig is voor het coronabeleid.

De tweede subcategorie, die met betrekking tot angst, bestaat uit twee uitingen van Van Haga die metaforisch van aard zijn, maar lastig te verwoorden in een conceptuele metafoor. In tekst H7 zegt Van Haga het volgende:

- (26) We kijken terug op een misdadig jaar, waarin het kabinet beslissingen heeft genomen op basis van angst, waardoor onze hele samenleving kapot is gemaakt. Dit kabinet heeft het Nederlandse volk een **angstpsychose** aangepraat en deze angstzaaij moet stoppen (H7).

Met deze uitspraak schetst Van Haga het idee dat het Nederlandse volk angstig en verward is, zoals in een psychose, door toedoen van de overheid. De manier waarop het kabinet de Nederlanders in deze staat heeft gebracht, benoemt Van Haga ook met een angstmetafoor:

- (27) Maar ondertussen hebben mensen naar de cijfers gekeken en is er een enorme parallelle samenleving ontstaan van weldenkende mensen die hun normale leven weer hebben opgepakt. [...] Privéfeestjes zijn weer vanouds gezellig en de zorgvuldig via de staatspropaganda opgelegde **angstporno** lijkt te zijn uitgewerkt. (H8).

De overheid zou volgens deze metaforen informatie over het coronavirus verspreiden met als enige doel het verwarren en angstig maken van de Nederlandse bevolking. Dit idee past bij het narratief dat Kuzu en Van Haga creëren; het narratief van de onderdrukkende overheid die het slechtste voorheeft met haar burgers.

5. Conclusie en discussie

5.1 Conclusie

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in het metafoorgebruik met betrekking tot het coronabeleid in de Tweede Kamer en in het bijzonder in het metafoorgebruik van Tunahan Kuzu en Wybren van Haga. Dat deed ik aan de hand van de onderzoeksvraag *Welke conceptuele metaforen worden er gebruikt door Kuzu en Van Haga bij het spreken over het coronabeleid in de Tweede Kamer?* Aanleiding hiervoor was de constatering van Reijnierse (2020a) dat het bestaande onderzoek naar coronametaforiek gering is. Uit de analyses in dit onderzoek is gebleken dat beide sprekers veel verschillende conceptuele metaforen inzetten. Het overgrote deel van de gebruikte conceptuele metaforen had een negatieve en gewelddadige lading en de drie frequentst voorkomende metaforen waren GEWELD, BELEMMERING en OORLOG. Die overheersing van negatieve en gewelddadige metaforen kan verklaard worden door de negatieve houding van Kuzu en Van Haga tegenover het coronabeleid en de overheid. In eerder onderzoek kwamen oorlogsmetaforen consequent sterk naar voren. CORONABELEID IS OORLOG was ook de frequentst voorkomende metafoor in het corpus van dit onderzoek. De resultaten van dit onderzoek bevestigen dus de resultaten van eerdere onderzoeken.

In de resultaten van mijn corpusanalyse was een duidelijk verschil te ontdekken tussen Kuzu en Van Haga in frequentie van metafoorgebruik. Per 1000 woorden gebruikte Kuzu gemiddeld 10,5 metaforische uitingen met betrekking tot het coronabeleid, bij Van Haga waren dat er gemiddeld 6,8 per 1000 woorden. Er was ook verschil te onderscheiden in welke conceptuele metaforen Kuzu en Van Haga gebruikten. Kuzu zette de metafoor CORONABELEID IS GEWELD drie keer zoveel in als Van Haga. CORONABELEID IS VERSTIKKING en CORONABELEID IS BOUWEN, conceptuele metaforen die Kuzu relatief vaak gebruikte in dit corpus, werden geen enkele keer ingezet door Van Haga.

Zowel Kuzu als van Haga zetten negatieve conceptuele metaforen in om hun negatieve standpunt tegenover coronamaatregelen zoals de lockdown en de avondklok te ondersteunen. De conceptuele metaforen die ze gebruiken beelden de Nederlandse bevolking af als het passieve slachtoffer van een agressieve beklemmende overheid. Het kabinet heeft in het narratief dat wordt geschetst slechte intenties en richt met opzet (permanente) schade aan bij de bevolking en maatschappij van Nederland.

5.2 Discussie

Met dit onderzoek is gehoor gegeven aan de oproep van Reijnierse (2020a) om verder onderzoek te doen naar metafoorgebruik rondom het coronabeleid in Nederland. In deze scriptie is weliswaar een deel van het metafoorgebruik in de Tweede Kamer rondom coronabeleid in kaart gebracht, maar dit onderzoek is zeker niet alomvattend of uitputtend. Dit onderzoek beperkte zich tot twee sprekers en een beperkt aantal voorbereide bijdragen van deze sprekers. Om de leemte van onderzoek naar metafoorgebruik in de Tweede Kamer verder op te vullen zou vervolgonderzoek zich kunnen richten op een groter corpus waarin een grotere selectie aan voorbereide bijdragen van een groter aantal sprekers wordt opgenomen. Daarnaast zou verder onderzoek naar dit onderwerp ook volledige debatten in het corpus kunnen opnemen, en niet enkel de voorbereide bijdragen zoals in dit onderzoek, voor een vollediger en representatiever beeld van metafoorgebruik in de Tweede Kamer.

In de inleiding benoemde ik, dat ik met dit onderzoek ook een bijdrage beoog te leveren aan onderzoek naar coronametaforiek op internationaal niveau. Dit onderzoek richtte zich op coronametaforiek in Nederlandse context, maar vervolgonderzoek zou een volgende stap kunnen zetten naar een internationale context, met een crossinternationaal onderzoek. Zo zou metafoorgebruik in de Nederlandse coronapersconferenties bijvoorbeeld kunnen worden vergeleken met metafoorgebruik in internationale equivalenten

Zoals ik in paragraaf 3.2 bij het bespreken van mijn methode al noemde, zijn de teksten in het corpus van dit onderzoek door een enkele codeur geanalyseerd. De analyse in dit onderzoek is dan ook enigszins subjectief. Een extra codeur zou wellicht andere keuzes maken bij het markeren van

metaforische uitingen en bij het indelen in conceptuele metaforen, wat zou kunnen leiden tot andere onderzoeksresultaten. Het gebrek aan extra codeurs doet af aan de objectiviteit en representativiteit van de resultaten van dit onderzoek. Een grootschaliger vervolgonderzoek zou kunnen werken met meerdere codeurs, om objectievere resultaten te behalen.

Met de ontwikkeling van MIP en MIPVU is gehoor gegeven aan de vraag naar een methode waarmee metaforische uitingen in een tekst systematisch kunnen worden geïdentificeerd. De subjectiviteit van dit onderzoek toont aan dat metafooronderzoek ook baat zou hebben bij een methode waarmee metaforische uitingen systematisch kunnen worden ondergebracht bij conceptuele metaforen. Tijdens mijn analyse bleek ook dat het in sommige gevallen lastig is om metaforisch taalgebruik onder te brengen bij conceptuele metaforen. Een eventuele methode voor het systematisch afleiden van conceptuele metaforen zou idealiter ook deze gevallen behandelen.

Dit onderzoek richtte zich slechts op twee Kamerleden die zich kritisch opstelden tegenover het coronabeleid. Tussen deze twee sprekers was er niet veel verschil in metafoorgebruik op te merken. In verder onderzoek zouden er ook teksten van Kamerleden die zich expliciet positief opstelden tegenover het coronabeleid kunnen worden meegenomen in het corpus. In dergelijk onderzoek zou er dan een vergelijking kunnen worden gemaakt tussen het metafoorgebruik van de oppositiepartijen en regeringspartijen in een debat. Vervolgonderzoek zou zich ook kunnen richten op metafoorgebruik van politici in andere contexten dan de plenaire vergaderingen in de Tweede Kamer. Zo zou metafoorgebruik tijdens verkiezingsdebatten in kaart kunnen worden gebracht. Veel politici zijn tegenwoordig ook actief op sociale media. Vervolgonderzoek zou daarom ook kunnen ingaan op metafoorgebruik van politici op sociale media, zoals Twitter.

Zoals eerder genoemd is het corpus van dit onderzoek samengesteld uit voorbereide bijdragen van debatten in de Tweede Kamer. Door de geringe omvang van dit onderzoek, zijn de precieze omstandigheden waarin deze debatten plaatsvonden onderbelicht gebleven. Zo was er in dit onderzoek geen aandacht voor de duur van de coronacrisis op het moment dat de debatten werden gevoerd. Vervolgonderzoek zou met een diachroon perspectief kunnen onderzoeken of metafoorgebruik van politici veranderde naarmate de coronacrisis vorderde.

Literatuurlijst

Balteiro, I. (2017). Metaphor in Ebola's popularizes scientific discourse. *Ibérica*, 34, 2340-2784.
Geraadpleegd van

https://www.researchgate.net/publication/321666642_Metaphor_in Ebola's_popularized_scientific_discourse

De Jong, J. (2020, 1 december). *De virus-metaforenfabriek van Rutte en De Jonge draait op volle toeren*. Geraadpleegd van <https://www.adformatie.nl/interne-communicatie/de-virus-metaforenfabriek-draait-op-volle-toeren>

Dorst A.G. (2015). Crash, crunch, carnage: Crisismetaforen in nieuwsteksten. In: Evers J. (Ed.) *Kwalitatieve analyse: kunst én kunde*. Den Haag: Boom Lemma. 203-227.

Even Tot Hier. (2020). <https://www.youtube.com/watch?v=EGTNM3xB2g4>

Gibbs, R.W. (2009). Why Do Some People Dislike Conceptual Metaphor Theory?. *Cognitive Semiotics*, 5, 14-36. <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/10.1515/cogsem.2013.5.12.14>

Gui, L. (2021). Media framing of fighting COVID-19 in China. *Sociology of Health & Illness*, 43, 966-970. <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/10.1111/1467-9566.13271>

Isaacs, D., & Priesz, A. (2020). COVID-19 and the metaphor of war. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 57, 6-8. <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/10.1111/jpc.15164>

Lakoff, G., & Johson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press.

Lakoff, G. (1992). *The Contemporary Theory of Metaphor*. Cambridge University Pres.

Mackenzie, S. (2000, 27 mei). Finding fact from fiction. *The Guardian*. Geraadpleegd van <https://www.theguardian.com/books/2000/may/27/fiction.features>

Pragglejaz Group (2007). MIP: A method for identifying metaphorically used words in discourse. *Metaphor and symbol*, Vol.22 (1), 1-39. <https://doi.org.ezproxy.leidenuniv.nl/10.1080/10926480709336752>

Reijnierse, G. (2020a, 18 maart). *De coronacommunicatie “kan (kon?) beter” – maar hoe?* Geraadpleegd van <https://neerlandistiek.nl/2020/03/de-coronacommunicatie-kan-kon-beter-maar-hoe/>

Reijnierse, G. (2020b, 1 april). *Weerstand tegen metaforen en #ReframeCovid – alternatieven voor oorlogsmetaforiek*. Geraadpleegd van <https://neerlandistiek.nl/2020/04/weerstand-tegen-metaforen-en-reframecovid-alternatieven-voor-oorlogsmetaforiek/>

Reijnierse, G. (2020c, 13 mei). *Stap voor stap over de evenwichtsbalk*. Geraadpleegd van <https://neerlandistiek.nl/2020/05/stap-voor-stap-over-de-evenwichtsbalk/>

Reijnierse, G. (2020d, 11 juni). *‘En route’ – het coronadashboard van Rutte en de Jonge*. Geraadpleegd van <https://neerlandistiek.nl/2020/06/en-route-het-coronadashboard-van-rutte-en-de-jonge/>

Reijnierse, G. (2020e, 7 december). *Vaccinmetaforen*. Geraadpleegd van <https://neerlandistiek.nl/2020/12/vaccinmetaforen/>

Ross, J. (1989). *AIDS: Principles, Practices & Politics*. Hemisphere Publishing Corporation.

Semino, E. (2020). “Not Soldiers but Fire-fighters” – Metaphors and COVID-19. *Health Communication*, 36, 50-58. <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/10.1080/10410236.2020.1844989>

Sontag, S. (1978). *Illness As Metaphor*. Farrar, Straus and Giroux.

Steen, G. (1999). *Leven in metaforen*. Uitgeverij SUN.

- Steen, G., Dorst, A., Herrmann, J., Kaal, A. & Krennmayr, T. (2010). Metaphor in usage. *Cognitive Linguistics*, 21(4), 765-796. <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/10.1515/cogl.2010.024>
- Steen, G. J., Dorst, A. G., Herrmann, J. B., Kaal, A. A., Krennmayr, T., & Pasma, T. (2010). *A method for linguistic metaphor identification. From MIP to MIPVU*. John Benjamins.
- Thibodeau, P. & L. Boroditsky (2011). *Metaphors We Think With: The Role of Metaphor in Reasoning*. PLoS ONE, 6(2), 1-11.
- Wallis, P., & Nerlich, B. (2005). Disease metaphors in new epidemics: the UK media framing of the 2003 SARS epidemic. *Elsevier*, 60(11), 2629-2639. <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/10.1016/j.socscimed.2004.11.031>
- Wicke, P., & Bognessi, M. (2020). Framing COVID-19: How we conceptualize and discuss the pandemic on Twitter. *PLoS ONE*, 15(9) <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0240010>

Bijlagen

Bijlage 1: Voorbereide bijdragen Van Haga

H1: 4 juni 2020

Voorzitter. Vrijheden worden ons ontnomen onder het mom van corona. We mogen niet meer naar onze zieke familieleden en overledenen worden op last van dit kabinet online begraven of gecremeerd. We mogen geen handen schudden en we moeten 1,5 meter afstand houden. En onze premier blijft ons op het hart drukken dat we het samen moeten doen. Maar zoals eerder gezegd doen we het helemaal niet samen en is de willekeur inmiddels grenzeloos. Een demonstratie op het Malieveld tegen de lockdown werd door de politiek gestopt en mensen moesten hun "stop-de-lockdown"-T-shirt uittrekken. Een anarchistische demonstratie in Amsterdam mocht echter gewoon tegen alle regels in doorgaan. Kappers en sportscholen mochten na lang treuzelen gelukkig weer open, maar bowlingcentra en dansscholen niet. Massagesalons wel, bordelen niet. De IKEA wel, het Concertgebouw niet. Pretparken wel, kermissen niet. Ambtenaren, bestuurders en politici lijden geen schade, maar het mkb wordt in de afgrond gestort.

In de gezondheidszorg is de asymmetrie nog erger. Coronapatiënten gaan voor op kankerpatiënten en hartpatiënten en de zorgachterstand bedraagt inmiddels zo'n 700.000 mensen. Maar ook op andere gebieden zijn er verschillen. Jonge mensen hadden niet hoeven lijden onder de coronamaatregelen, omdat voornamelijk ouderen een risico lopen. En in de provincies Friesland, Groningen en Drenthe had het bedrijfsleven nooit stilgelegd hoeven worden, omdat er in Brabant een corona-uitbraak was. Maar maatwerk ontbrak en ontbreekt nog steeds op **alle fronten**.

Voorzitter. Cijfers liegen niet. Nederland staat in de top tien van slechte coronalanden. We hebben 348 coronadoden per miljoen inwoners en dat is veel meer dan in de Verenigde Staten of Brazilië. In veel landen worden Nederlanders nu geweerd, omdat we een risicogebied zijn, en de economische schade in Nederland is gigantisch.

Voorzitter, ik heb eigenlijk geen vragen meer voor dit kabinet. We zijn veel van onze vrijheden kwijtgeraakt en we moeten maar zien dat we die terugkrijgen. Het nieuwe normaal van de anderhalvemetersamenleving is volstrekt onwenselijk en **de rekening die wij gaan betalen**, is onvoorstelbaar hoog. De geschiedenis zal oordelen over dit coronakabinet.

Dank u wel, voorzitter.

H2: 4 november 2020

Voorzitter. Over de PCR-gate stel ik nu al een halfjaar vragen. Ik stel vragen over de foutenmarge, over het feit dat mensen die zes maanden geleden corona hadden nog steeds positief testen, over het asymptomatisch testen in ziekenhuizen en over het opvoeren van het aantal cycli van 30 naar 35 en soms zelfs naar 45. Wanneer gaat deze minister een keer antwoord geven? Alles draait om de betrouwbaarheid van de PCR-test en ik vind het onbegrijpelijk dat ik als Kamerlid hierover vragen stel en nooit antwoord krijg. Kan de minister ook uitleggen waarom hij een positieve PCR-test nog steeds een besmetting noemt?

Voorzitter. Dan de capaciteit in de zorg. In de afgelopen tien jaar is het aantal ic-bedden gehalveerd. In de afgelopen acht maanden is er niets gebeurd om structureel op te schalen. De heer Gommers zegt zelfs dat hij geen grotere ic-capaciteit wil, omdat mensen zich dan maar zouden vervelen als er geen crisis is. Ik vind dit echt onbegrijpelijk. **We hebben ook een leger en het is op dit moment geen oorlog, maar als het oorlog wordt, zijn we tenminste voorbereid.** Een grotere crisiscapaciteit zou mede geregeld kunnen worden middels de zorgreservisten van collega Wilders.

Want als we niet voorbereid zijn, is de nevenschade gigantisch. De sociale, culturele, medische en economische nevenschade vanwege een stelselmatig onvoorbereid kabinet is niet te overzien. Het kabinet was niet alleen onvoorbereid op de eerste golf, maar is ook volkomen onvoorbereid op de tweede golf. 600 covidpatiënten op 17,5 miljoen mensen zijn er relatief weinig. Het is een brevet van onvermogen dat dit kabinet werkelijk niets heeft gedaan om de capaciteit te vergroten.

Het gevolg is dat onze economie instort, dat 500.000 mensen uit de horeca huilend thuiszitten. Meer dan de helft zal failliet gaan. Inmiddels krijgen ze gezelschap van mensen uit bioscopen, theaters, dierentuinen en pretparken. Honderdduizenden mensen uit de entertainmentbranche kunnen depressief een uitkering gaan aanvragen. Ook vereenzamen miljoenen ouderen zonder reden en krijgen bijna 1 miljoen studenten feitelijk geen fatsoenlijke opleiding meer. Zij kwijnen weg op hun studentenkamer, ook omdat ze niet eens meer naar de bibliotheek kunnen. 2 miljoen ondernemers dragen de zware lasten van dit falende kabinetsbeleid. Ik mag hopen dat al deze mensen op 17 maart op Forum voor Democratie gaan stemmen, zodat we er alles aan kunnen doen om deze **ravage** weer op te ruimen.

Dank u wel, voorzitter.

H3: 18 november 2020

Voorzitter. Deze bijdrage is uiteraard weer mede namens Forum voor Democratie.

Het is vervelend om het te moeten blijven vragen, maar de onzekerheid rondom de PCR-test is nog steeds actueel. In Portugal heeft de rechter de PCR-test al naar de prullenbak verwezen. Wanneer krijg ik nu eindelijk eens antwoord op mijn vragen over het veranderen van het aantal cycli en het aantal targets? Zo moeilijk kan het toch niet zijn?

Veel mensen maken zich zorgen om de mondkapjesplicht. Het RIVM is kraakhelder geweest over mondkapjes, namelijk: het effect is verwaarloosbaar en het zorgt voor schijnveiligheid. Testen van de TU Delft laten bovendien zien dat de meeste mondkapjes totaal niet werken. Daarbij gebruiken veel mensen dagenlang hetzelfde mondkapje, waardoor er ook een medisch risico wordt geïntroduceerd voor de drager zelf. En wat dacht u van de zorgen van longpatiënten en andere mensen die om medische of psychische redenen geen mondkapje kunnen dragen? Kan de minister nog eens duidelijk uitleggen waarom hij toch een mondkapjesplicht wil invoeren, terwijl het effect minimaal of zelfs contraproductief is?

Voorzitter. Een ander splijtend thema is de directe of indirecte vaccinatieplicht. Minister De Jonge heeft al heel vaak aangegeven dat een vaccin onze enige redding is. Gelukkig is inmiddels een motie van DENK tegen de plicht tot vaccineren aangenomen, waarbij ik moet aantekenen dat de VVD en D66 tegen deze motie stemden, en dus voor een indirecte of directe vaccinatieplicht. Kan de minister de angst wegnemen door te bevestigen dat er geen sprake zal zijn van directe of indirecte vaccinatieplicht? Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat niemand wordt buitengesloten, dus ook niet degenen die het besluit nemen om zich niet te laten vaccineren?

Voorzitter. Ik weet niet wat er zo grappig is, maar er gebeurt blijkbaar iets.

Voorzitter. Dit coronakabinet blinkt niet uit in het bedenken van oplossingen. Is er nu echt geen oplossing te bedenken waarbij de horeca gewoon weer open kan, maar dan met een aantal slimme maatregelen? De versoepelingen van gisteren zijn geen versoepelingen. De horeca heeft geen enkel **perspectief** en dreigt nog steeds massaal failliet te gaan. Waarom kiezen we niet voor een oplossing

met sneltesten bij de voordeur en goede ventilatie, zodat het risico acceptabel laag is, maar de gigantische schade voor de sector wordt beperkt?

En is het niet eens tijd om hogescholen en universiteiten weer fysiek onderwijs te gunnen, door af te zien van de anderhalvemeterregel? Als het voor middelbare scholen kan, dan moet het ook kunnen voor het vervolgonderwijs. Slimme oplossingen in plaats van een onverstandige lockdown.

Dank u wel, voorzitter.

H4: 13 januari 2021

Voorzitter. Een minister die veel te strenge maatregelen instelt, zal nooit ter verantwoording worden geroepen. Maar een minister die probeert de enorme schade te minimaliseren en die daarmee risico's neemt, loopt zelf politiek gevaar. En dat is precies wat er hier aan de hand is. Een lockdown lijkt degelijk leiderschap, maar uiteindelijk is het dat niet. Het is een vlucht in een veilige politieke keuze. De schade van dit gebrek aan leiderschap is gigantisch. We zouden daar dit kabinet verantwoordelijk voor moeten houden.

Voorzitter. De WHO is duidelijk geweest over lockdowns: "De WHO adviseert tegen lockdowns als primair middel om het virus te controleren. (...) Het enige moment dat een lockdown te rechtvaardigen is, is om tijd te winnen, zodat je kunt reorganiseren. Maar in zijn algemeenheid adviseren wij tegen lockdowns." Onderzoek in Canada wijst uit dat de schade van een lockdown tien keer zo groot is als de positieve effecten. De meest strikte lockdown in Europa, in Ierland van oktober tot december, heeft gecorrigeerd voor het aantal testen dat werd afgenomen, geen effect gehad op de verspreiding van het virus. Maar de kosten van deze lockdown waren 1,5 miljard euro en een verlies van 150.000 banen.

Als dit allemaal bekend is, hoe is het dan mogelijk dat dit kabinet toch kiest voor een lockdown en niet al tien maanden bezig is met het opschalen van de zorg? Ik begrijp heel goed dat je niet van de ene op de andere dag ic-verpleegkundigen hebt opgeleid, maar als je in maart was begonnen, dan was je nu een heel eind op weg geweest.

Wat zegt u nu tegen al die mkb-ondernemers die failliet gaan, ondanks de paar duizend euro overheidssteun, en tegen al die duizenden ondernemers die helemaal geen steun krijgen, omdat ze de verkeerde SBI-code hebben, net waren opgestart of niet voldoen aan de mkb-toets? Wat zegt u tegen al die kankerpatiënten die niet behandeld worden, en tegen de mensen die nu geen gebruik kunnen maken van alternatieve geneeswijzen?

Wat Forum voor Democratie betreft heffen we de lockdown per direct op, schalen we de ic-capaciteit op en zorgen we ervoor dat ouderen en kwetsbaren beschermd worden. Laten we ophouden met het vernietigen van het mkb door dit schadelijke beleid. Laten we stoppen met het opsluiten van gezonde mensen die geen risico lopen. Geef de mensen hun vrijheid terug.

Voorzitter. Het effect van de lockdown op studenten en scholieren is eveneens catastrofaal. Een studie in de British Medical Journal laat zien dat het sluiten van scholen en universiteiten in aanvulling op zelfisolatie, quarantaine en de anderhalvemeterregel zelfs kan leiden tot een hoger sterftecijfer. Na de eerste lockdown in maart werd geconcludeerd dat het nut van het sluiten van scholen ontbreekt en dat het zelfs schadelijk is voor kinderen. De gevolgen van een lockdown zijn niet alleen een leerachterstand, maar ook angst, depressie, obesitas, eenzaamheid, slaapproblemen, kindermishandeling en soms zelfs zelfmoord. Worden deze neveneffecten meegewogen? Moeten we niet gewoon concluderen dat het onredelijk is om volstrekt gezonde jongeren op te sluiten terwijl we

nu weten dat dit geen effect op het virus heeft, en het virus niet op hen? Uit onderzoek is inmiddels gebleken dat kinderen niet bevattelijker zijn voor de Britse mutatie.

Voorzitter. Vorige week gaf de minister van VWS aan dat we voorlopig niet met de coronamaatregelen kunnen stoppen, ondanks het vaccin, omdat iemand die gevaccineerd is weliswaar minder ziek wordt, maar nog steeds besmettelijk kan zijn en het virus kan overbrengen. Gezien het feit dat mensen onder de 65 jaar zonder medische indicatie nauwelijks last hebben van het virus, zou het dan niet verstandig zijn om alleen ouderen en kwetsbaren te vaccineren?

Voorzitter. De sociale druk onder medewerkers van zorginstellingen om zich te laten vaccineren, wordt opgevoerd, zodat er feitelijk sprake is van een verkapte vaccinatieplicht. Wat gaat de minister hieraan doen?

Voorzitter. We houden 17,4 miljoen mensen in **gevangenschap** om een klein aantal mensen te beschermen. Natuurlijk moeten we deze kwetsbare groep beschermen, maar daarvoor zijn er voldoende andere oplossingen die niet schadelijk zijn voor de samenleving. Want leven is meer dan alleen niet doodgaan.

Dank u wel, voorzitter.

H5: 21 januari 2021

Voorzitter. In 1980 las ik voor het eerst boeken over dystopische en absurdistische samenlevingen: Brave New World van Aldous Huxley en natuurlijk 1984 van George Orwell. In die tijd was ik in de veronderstelling dat het onmogelijk zou zijn dat daar ook maar iets van zou uitkomen. Het jaar 1984 passeerde en we leefden nog in vrijheid zonder een megalomane, allesbepalende overheid.

Onlangs heb ik 1984 nog eens gelezen en tot mijn schrik moet ik constateren dat we niet ver verwijderd zijn van het **horrorscenario** dat daarin wordt geschetst. Newspeak is normaal geworden, het ministerie van waarheid draait op volle toeren en de staatspropaganda wordt niet meer tegengesproken. Demonstreren mag nog steeds, maar alleen als het een onderwerp betreft dat de bekoring heeft van de overheid. De almachtige overheid zorgt voor ons, maar wel zodanig dat we steeds minder vrij zijn. In een klein jaar zijn we van een gezellig en vrijzinnig volk veranderd in een angstige groep mensen die geen handen meer schudt, elkaar niet meer knuffelt en met volstrekt zinloze mondkapjes rondloopt. We hebben gewillig geaccepteerd dat de overheid ons een lockdown heeft opgelegd, waardoor middenstanders en zzp'ers failliet gaan. En niemand kwam in opstand. En dat alles voor een virus dat vergelijkbaar is met een stevige griep en vanwege een kabinet dat niet in staat is om het aantal IC-bedden op te schalen. En nu legt dit demissionaire kabinet ons een avondklok op en nog steeds komen we niet in opstand. Steeds meer raken we onze vrijheid kwijt. Ik begrijp dat linkse partijen dit allemaal best vinden. Ik heb met eigen ogen gezien hoe dit ging in Oost-Duitsland, Rusland, China en Cuba. Ik kan u vertellen dat het een hel is. De socialistische heilstaat leidt niet tot collectief geluk, integendeel. Wat mij misschien nog wel het meest verbaast, is dat liberale partijen voor deze avondklok zijn. Hoe bestaat het dat een liberale partij kan instemmen met zo'n desastreuze maatregel?

Voorzitter. Een avondklok is een inperking van onze vrijheid die voor Forum voor Democratie veel te ver gaat. Deze maatregel is disproportioneel en niet effectief en de nevenschade is opnieuw zeer groot. Ten eerste is er geen enkele onderbouwing die een avondklok rechtvaardigt. Ik hoor graag van de minister alsnog een onderbouwing, voor zover hij die heeft.

Ten tweede leidt het **opsluiten** van mensen tot ziekte, depressie, obesitas, kindermishandeling, faillissementen en soms zelfs tot zelfmoord. De overheid traumatiseert hiermee een hele generatie.

Hoe ziet de minister deze dictatoriale maatregel in de praktijk voor zich? De meeste mensen komen thuis van hun werk, gaan daarna eten met hun gezin en hebben daarna allerlei verplichtingen. Die variëren van onofficiële mantelzorg, de hond uitlaten, nog even wat doen op het bedrijf tot het verzorgen van bijvoorbeeld een paard. Hoe gaat de minister hiermee om? Begrijpt de minister überhaupt dat slimme jongeren gewoon om 20.30 uur met elkaar gaan afspreken en dan bij elkaar blijven slapen?

Ten derde blijft het vreemd dat de overheid haar ogen sluit voor oplossingen. Medicijnen zoals hydroxychloroquine en ivermectine worden genegeerd, evenals zaken zoals preventie, meer sporten en betere ventilatie. En dat alles vanwege de zogenaamde Engelse mutatie, die wel besmettelijker lijkt maar niet virulenter is. De piek in de Londense ziekenhuizen correleert precies met Kerstmis. De bezetting van de ic's in Londen is nu lager dan in januari vorig jaar. Het probleem daar lijkt te komen doordat Engelse verpleegkundigen minder inzetbaar zijn doordat ze bij een positieve PCR-test verplicht thuis moeten blijven, waardoor de arbeidsproductiviteit daalt. Het aantal positieve PCR-tests in Engeland daalt overigens nu alweer in hoog tempo. Mijn vraag aan de minister is de volgende: heeft u deze zaken meegenomen bij het besluit om een avondklok op te leggen? Heeft u nu wel de nevenschade in kaart gebracht en afgewogen tegen de eventuele voordelen?

Voorzitter. Laten we zo snel mogelijk weer teruggaan naar het normale leven. Een avondklok is voor Forum voor Democratie volstrekt onacceptabel, evenals overigens al die andere bizarre coronamaatregelen. Laten we beleid maken dat gestoeld is op oplossingen die wel werken en die minder schadelijk zijn. Laten we accepteren dat de dood bij het leven hoort. Dus stop met al die bangmakerij en laat Nederland weer vrij.

H6: 4 februari 2021

Voorzitter. Nederland kent een van de hardste lockdowns ter wereld, maar scoort ongelofelijk slecht. Vorige week kwam het Lowy Institute met zijn Covid Performance Index. Op basis van zes indicatoren staat Nederland op plek 75, tussen Turkije en Rusland. Deze index houdt nog niet eens rekening met de Nederlandse vaccinatieketen. Nederland bungelt daarin helemaal onderaan tussen Saudi-Arabië en Brazilië. Het vaccineren gaat tergend langzaam en er wordt niet geluisterd naar slimme ideeën. Als de meerderheid van de patiënten op de ic bestaat uit mannen boven de 60 jaar met overgewicht, waarom vaccineren we dan niet zo snel mogelijk deze specifieke groep? Dit zou de druk op de ic's verminderen met 6% volgens Peter van der Voort, hoofd intensive care van het UMC Groningen.

Het coronabeleid wordt gekenmerkt door angst, geblunder, gezwabber en het volstrekt negeren van mogelijke oplossingen. Ventilatie, preventiebeleid en medicijnen zoals hydroxychloroquine en ivermectine werken elders wel, maar hier blijkbaar niet. Vier intensivisten stelden onlangs dat de coronamaatregelen niet opwegen tegen de gezondheidswinst die ziekenhuizen boeken. De prijs die betaald wordt voor solidariteit met de kwetsbaren in onze samenleving is veel en veel te hoog geworden. De lockdown, waardoor scholen, winkels, de horeca en feitelijk ons hele leven zijn gesloten, is aantoonbaar ineffectief en disproportioneel, en de schade is enorm.

Forum voor Democratie pleit daarom al maanden voor proportionaliteit, voor het opschalen van de ic-capaciteit, het specifiek beschermen van kwetsbaren en het vrijlaten van de rest van de samenleving. Scholen open, winkels open, horeca open. Terug naar ons normale leven, zonder lockdown en zonder die absurde avondklok. Wanneer gaat het kabinet het FvD-scenario overwegen? Hoe groot moet de nevenschade zijn voordat het kabinet inziet dat het allemaal zo schadelijk is? In maart 2020 leek corona nog een gevaarlijk virus, maar inmiddels is het een existentiële crisis waarbij een gulzige overheid op machiavelliaanse wijze onze vrijheden inperkt en onze samenleving ruïneert, met een ongekozen OMT waarin virologen de dienst uitmaken.

Het mkb wordt vernietigd door de coronamaatregelen. De steunpakketten zijn weliswaar behoorlijk, maar dekken bij lange na niet de schade die geleden wordt. Veel **getroffen** ondernemers krijgen namelijk helemaal geen steun, doordat ze een verkeerde SBI-code hebben, net gestart zijn, een verkeerde referentieperiode hebben of zo succesvol zijn dat ze meer dan 250 medewerkers hebben. **Een boete op succes**. Veel ondernemers zullen dit kabinet niet **overleven**. Ik voorspel een faillissementsgolf in mei, als het vakantiegeld betaald moet worden. De avondklok en de lockdown blijven van kracht, terwijl we weten dat het niet werkt. De **doodsklap** voor het mkb en een mentale hel voor ons allemaal. Vier uur tussen bestellen en ophalen om funshoppen tegen te gaan. Hoever gaat deze ambtelijke betutteling en kan de minister aangeven wat dit voor winst op de R-waarde gaat opleveren? De schade voor ondernemers is ondragelijk en op 17 maart zullen we zien wat de ondernemers in Nederland vinden van dit kabinet.

Maar er is nog een andere groep die ongelooflijk hard wordt **getroffen** door de coronamaatregelen en dat zijn de jongeren. De psychische nood van veel jongeren is groot, en door het sluiten van de scholen lopen ontzettend veel scholieren een enorme leerachterstand op. Middelbare scholen blijven voorlopig dicht en scholieren krijgen wellicht een diploma, maar hebben twee cruciale schooljaren in hun puberteit gemist. Online onderwijs is de inferieure norm geworden, sociale contacten zijn verboden vruchten en door de avondklok en het bezoekverbod zijn jongeren veroordeeld tot eenzaamheid. Studenten lopen niet alleen studievertraging op, maar zijn ook niet meer in staat om zich sociaal te ontwikkelen in een cruciale fase van hun leven. Het aantal zelfmoorden onder jongeren loopt op en het aantal meldingen van kindermishandeling ook. Een rapport van de Universiteit Leiden beschrijft dat 40.000 kinderen werden mishandeld tijdens de eerste lockdown. 40.000. En ook het aantal jongeren met eetstoornissen is met een derde toegenomen, aldus Annemarie van Bellegem, kinderarts in het Amsterdam UMC. Voor corona hoeven de scholen niet dicht. Kinderen merken niets van corona en de kans om te overlijden aan corona is vrijwel gelijk aan nul. Waarom kiest het kabinet er dan toch voor om jongeren het kind van **de rekening** te laten zijn en in een diepe depressie te storten? De signalen uit het veld van kinderartsen, psychologen, onderwijzers en docenten zijn extreem alarmerend. Wat doet het kabinet met deze signalen? Hoe rechtvaardig je bovendien een regime van intensief testen en collectieve quarantaine bij kinderen? Is het redelijk om onevenredige solidariteit te eisen van jongeren om een zeer kleine groep ouderen te beschermen?

Voorzitter. De geschiedenis zal oordelen of het het waard was om onze kinderen zo te beschadigen uit angst voor een virus met een IFR van 0,23%. Voor mensen onder de 70 is de IFR zelfs maar 0,05%. Angst is een heel slechte raadgever, dus laten we de proportionaliteit weer terugbrengen in deze crisis.

H7: 10 maart 2021

Voorzitter. Angst is een hele slechte raadgever. Het inzetten van **angst als wapen** door de overheid is wreed, verwerpelijk en schadelijk. Maar dat is precies wat het kabinet het afge- lopen jaar heeft gedaan. Met een onzinnige anderhalvemeterregel, een manipulatieve PCR-test en catastrofale lockdowns is een groot aantal mensen doodsbang gemaakt. Zelfs toen duidelijk werd dat corona niet zo gevaarlijk was als gedacht, ging het kabinet steeds verder met het inperken van onze vrijheden. We mochten niet meer naar school, niet meer sporten, niet meer winkelen, niet meer naar festivals, niet meer naar de horeca en niet eens meer bij elkaar op bezoek. Terwijl het kabinet niet de moeite nam om het aantal ic-bedden op te schalen, werden wij onderworpen aan een beledigend **gedragsexperiment**, waarbij wij gedwongen werden ziekmakende mondkapjes te dragen. **Gevangen in angst**. Maar de apotheose was een intimiderende avondklok om de dubieuze modellen van het

RIVM te verslaan die voorspelden dat de Britse variant alle papa's en mama's, opa's en oma's ziek zou maken.

Voorzitter. We kijken terug op een **misdadig** jaar, waarin het kabinet beslissingen heeft genomen op basis van angst, waardoor onze hele samenleving **kapot is gemaakt**. Dit kabinet heeft het Nederlandse volk een **angstpsychose** aangepraat en deze angstzaaiërij moet stoppen. Laten we dit kabinet wegsturen, Nederland weer **vrijlaten** en dit vreselijke coronatrauma gaan verwerken.

Voorzitter. Het gebrek aan openheid bij dit kabinet wordt gemaskeerd door Forum voor Democratie te verwijten dat wij nepnieuws zouden verspreiden. Maar wij verspreiden geen nepnieuws, wij stellen vragen. Dat die vragen niet in het straatje van de minister passen, is een ander verhaal, maar een minister moet gewoon antwoorden. Dus nogmaals mijn vraag uit het vorige debat: hoe staat het precies met de bijwerkingen na vaccinatie? En dit graag gespecificeerd per vaccin. Hoe verhoudt dit zich tot bijvoorbeeld de griepvaccinatie? In dit kader ben ik blij dat onze motie, overigens samen ingediend met de heer Kuzu, over het openbaar maken van alle RIVM-modellen is aangenomen. Kan de minister aangeven waarom wij deze modellen nog niet hebben gekregen?

Voorzitter. Dit kabinet heeft blijkbaar het idee dat het blinde geloof in hun mislukte monomane vaccinatieobsessie voldoende is om de mensen in het land te laten geloven dat we op de goede weg zijn, dat de enorme **offers** terecht zijn en dat de gevraagde solidariteit in verhouding is. Dat is makkelijk praten, als je zelf verzekerd bent van een stabiel inkomen en de maatregelen je nauwelijks **raken**. Maar winkeliers, horecaondernemers en anderen die wél hun eigen geld verdienen, zien hun levenswerk verdampen en jongeren houden het niet meer vol. De asymmetrie in de coronamaatregelen is te groot en dit kabinet is de grip op de realiteit totaal verloren.

Waar we dachten dat het niet erger kon na de lockdown en de avondklok, is daar nu het vaccinatiepaspoort. Dit demissionaire kabinet zorgt met het vaccinatiepaspoort op slinkse wijze toch voor een indirecte vaccinatieplicht. Mogen we straks alleen reizen, winkelen, naar de bioscoop of sporten met een vaccinatiepaspoort op zak? Is dit niet een heel grimmige vorm van sociale uitsluiting? En hoe zit het eigenlijk met de besmettelijkheid? Want je kunt nog steeds besmettelijk zijn als je met je deugbewijs naar de bioscoop of een festival gaat.

Voorzitter. Het Milgramexperiment toont aan dat mensen bereid zijn tot gruwelijke daden als een leider hen daartoe aanzet. Dit experiment is opnieuw relevant. Veel mensen doen wat de grote leiders De Jonge en Rutte zeggen, terwijl het gezond verstand hier haaks op staat. Neem de avondklok. Dit zou de eerste maatregel zijn die van tafel ging, maar intussen zitten we nog steeds opgescheept met dit gedrocht. En dan de horeca. Er zou een korte lockdown komen, maar de horeca is nu al bijna een halfjaar gesloten. Een halfjaar, voorzitter, hoe is het mogelijk dat we dit accepteren?

Voorzitter. Gehoorzaamheid heeft ertoe geleid dat we onze vrijheid verloren en alleen ongehoorzaamheid gaat ervoor zorgen dat we onze vrijheid weer terugkrijgen. We zijn aangekomen bij een democratisch kantelpunt. Er zitten te veel lijken in de kast. Er zijn te veel gebroken beloftes, te veel stinkende dossiers en te veel gezinnen die **kapot zijn gemaakt**. Onze vrijheid is afgenomen. Op 17 maart heeft Nederland de keuze. Kiezen we voor lockdowns, een avondklok en een vaccinatiepaspoort, of kiezen we voor Forum voor Democratie en krijgen we onze vrijheid weer terug?

Dank u wel, voorzitter.

H8: 15 april 2021

Voorzitter. Nederland zit vol met dikke burgemeesters die **strijden** om wie zich het best aan de coronamaatregelen houdt. Ongekozen bestuurders die met grote bogen om elkaar heen lopen en zich tooien met zo groot mogelijke mondkapjes, **als pauwen in een paringsdans**, vastberaden om de ander te laten zien hoezeer zij deugen. Maar ondertussen hebben mensen naar de cijfers gekeken en is er een enorme parallelle samenleving ontstaan van weldenkende mensen die hun normale leven weer hebben opgepakt. Families vieren gewoon weer Pasen en studenten rennen na de avondklok als ratten door de stad na een bezoek aan een stampvolle kelder of een festival ergens in het bos. Opa's en oma's knuffelen hun kleinkinderen weer en winkeliers laten gewoon hun klanten binnen. Politieagenten geven inmiddels ruiterlijk toe dat ze liever boeven vangen en boa's knijpen gemoedelijk een oogje dicht. Privéfeestjes zijn weer vanouds gezellig en de zorgvuldig via de staatspropaganda opgelegde **angstporno** lijkt te zijn uitgewerkt. We zijn niet bang meer en we geloven de coronamodellen van het RIVM en de fabeltjes van het kabinet over de derde golf en de Britse variant niet meer. De leugens zijn ontkracht, onwaarheden zijn ontmaskerd en het falen van dit kabinet ligt open en bloot op straat.

Het bijzondere is dat de politieke elite er ook niet meer in gelooft. In Parijs worden voor diezelfde mensen die het volk **knechten**, coronavrije diners georganiseerd met kaviaar en champagne. In Nederland doen onze leiders alleen voor de camera een mondkapje op en vieren ze hun bruiloft gewoon in oude stijl. En de ministers van VWS en JenV eten iedere week vrolijk samen met 50 burgemeesters hun buikje vol tijdens het Veiligheidsberaad in Utrecht, waarbij gezellig gekeuveld wordt over welke vrijheidsberovingen ze nu weer aan het volk zullen opleggen.

Democratische organen mogen met meer dan 30 mensen bij elkaar komen en hebben automatisch ontheffing van de avondklok, maar het Veiligheidsberaad is geen democratisch orgaan. Ik hoor dan ook graag van de minister hoe het kan dat het Veiligheidsberaad met meer dan 30 personen bij elkaar komt. Is dit elitaire diner, dat al een jaar lang wekelijks wordt gesoupeerd, nu echt in de geest van de coronamaatregelen en de **offers** die van alle jongeren, studenten, ouderen en ondernemers worden gevraagd?

Voorzitter. Een korte vraag over de testsamenleving, die wij op elke mogelijke manier zullen bestrijden. Gelukkig zijn er ook voldoende bedrijven, bijvoorbeeld Monkey Town in Leeuwarden, die al hebben aangegeven dat ze niet mee gaan doen met deze onzin. Maar is de sociale impact van de testsamenleving onderzocht? En wie gaat al die tests betalen? En hoezo wordt er 925 miljoen euro overgemaakt voor een pilot? En wat is de logica om gezonde mensen continu te testen? En waarom zou je het niet omdraaien? Waarom test je bijvoorbeeld niet alleen maar voordat je een verpleeghuis binnengaat?

Voorzitter. Minister De Jonge zette laatst een half miljoen Nederlanders weg als wappies en hij zei dat hij ons geluid in de Tweede Kamer gevaarlijk vindt voor de volksgezondheid. Woedend nam hij mij hier de maat na een vraag over de bijwerkingen van vaccinaties om vervolgens lijdend aan statisticitis **met de staart tussen de benen te stoppen met AstraZeneca** vanwege bijwerkingen, bijwerkingen die hij eerder nog bagatelliseerde als nepnieuws. En nu komt daar het Janssenvaccin bij. Wat ons betreft is het prima als kwetsbaren zich vrijwillig laten vaccineren, net zoals bij de griepvaccinatie, maar het vaccineren van kerngezonde mensen die nauwelijks risico lopen, is absurd. Maar de heilige graal van deze minister is het coronavaccin, een vaccin dat volgens de minister zo veilig is dat we mensen moeten dwingen om het te nemen, zo veilig dat we moeten oppassen dat de vaccinatiebereidheid niet omlaaggaat, omdat we beschermd moeten worden tegen een virus met een IFR van slechts 0,15%.

Nederland is op dit moment met afstand een van de slechtst functionerende landen als we kijken naar het vaccineren. Slechts 4,82% is volledig gevaccineerd, terwijl Israël en Groot-Brittannië bijna klaar zijn. Een blamage voor deze minister, die ons en passant wel een vaccinatiepaspoort opdringt. Graag hoor ik overigens van de minister hoe dit vaccinatiepaspoort juridisch standhoudt.

Deze minister gokte op de verkeerde vaccins, ontkende de bijwerkingen, **zwabberde** met betrekking tot het vaccineren en heeft nu tot overmaat van ramp AstraZeneca voor mensen onder de 60 jaar stopgezet, omdat dit vaccin een ernstige vorm van trombose kan veroorzaken. Hoe is het mogelijk dat miljoenen Janssenvaccins in Leiden worden geproduceerd, in Baltimore worden afgevuld en dat Nederland het nakijken heeft? En wat vindt de minister ervan dat de vaccinatie met het Janssenvaccin in de VS inmiddels ook weer is stopgezet? Het projectmanagement van deze minister in deze vaccinatiegate is een drama en het is onvoorstelbaar dat bij een dergelijk falen kan worden door geblunderd.

Voorzitter. De derde golf met de Britse variant blijkt opnieuw overdreven. Maar ondernemers gaan inmiddels wel massaal op de fles, ondanks de karige steunpakketten. Kermisexploitanten zijn inmiddels dakloos, horecaondernemers zijn hun levenswerk kwijtgeraakt en de jongeren zijn levenslang getraumatiseerd door deze minister, die ons land in een zinloze lockdown houdt. Forum voor Democratie pleit al langer voor een zakenkabinet, waarin mensen minister worden met een relevante opleiding en ervaring.

Wij zitten nog steeds midden in een crisis, niet door een virus, maar wel door het catastrofale beleid van deze minister. Ik heb begrepen dat arts en ziekenhuisdirecteur Marcel Levi terug is uit Londen. Ik zou dus een oproep willen doen aan premier Rutte: dit is het moment om leiderschap te tonen. Ontsla deze falende minister van VWS. Bel Marcel Levi en maak hem per direct minister van VWS en laat zien dat u wel het beste voorhebt met Nederland.

Bijlage 2: Voorbereide Bijdragen Kuzu

K1: 4 juni 2020

Voorzitter, dank u wel. Al zo'n honderd dagen lang is Nederland **in de greep van het coronavirus**. Hoe anders was het leven honderd dagen geleden, hoe anders is het leven nu. Dankzij het keiharde werken van mensen in de zorg, het onderwijs, de veiligheidsregio's en nog veel meer beroepsgroepen, kunnen **we stapje voor stapje** terugkeren naar het gewone, normale leven. Hoewel Nederland **snakt** naar verdere versoepeling, zijn waakzaamheid en voorzichtigheid geboden. Als je dat al niet voor jezelf doet, doe het dan voor de ouderen, de kwetsbaren of de mensen die je liefhebt.

Daarom snappen wij heel goed het gevoel dat heel veel mensen hebben wanneer zij zien dat duizenden mensen op de been komen. Wij beseffen terdege dat zulke bijeenkomsten risico's met zich meebrengen en het gevoel **versterken** dat we binnen de kortste keren terug bij af kunnen zijn. Toch is het bijzonder dat, ondanks de anderhalvemetervoorschriften, ondanks de logistieke beperkingen en ondanks de zorgen, mensen massaal zijn opgestaan tegen racisme en excessief politiegeweld. Nederlanders, wit en zwart, jong en oud, trokken naar pleinen in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam om met duizenden een vuist te maken tegen uitsluiting en racisme. Het is des te opmerkelijker dat sommige politieke partijen hier niet willen snappen wat deze mensen doet opstaan. Zij willen de pijn, het verdriet en de woede die heel veel Nederlanders voelen als gevolg van institutioneel racisme en discriminatie, niet begrijpen.

Daarom zijn wij tevreden dat de minister-president zich keihard uitsprak tegen discriminatie en racisme. Toch slaat hij de plank mis als hij zegt dat hij de woorden "institutioneel racisme" niet wil gebruiken en die woorden wegzet als "sociologisch jargon" en zelfs "haat". Maar laat ik hem in contact brengen met de realiteit. Hoe noem je het als je op basis van je afkomst onterecht wordt aangeduid als fraudeur door de Belastingdienst, waardoor je leven wordt geruïneerd? Hoe noem je het als je op school een lager advies krijgt vanwege je huidskleur en je bij een sollicitatie onderaan de stapel komt? Hoe noem je het als je vanwege je huidskleur systematisch wordt aangehouden door de politie en je een knie in je nek krijgt waardoor je verstikt? Dat heet institutioneel racisme. Dan moet je naast normeren ook acties uitzetten om discriminatie en racisme uit te bannen. De minister-president zei gisteren tijdens de persconferentie dat hij daar niet aan wil doen. Ik vraag hem om dat wel te doen.

Dan een ander punt. Heel veel Nederlanders vragen zich op dit moment af of ze na maanden van corona-ellende en van keihard werken in de zorg of in het onderwijs, deze zomer op vakantie kunnen in het buitenland. Gisteren zei de premier tijdens de persconferentie dat op vakantie gaan naar bepaalde Europese landen zoals Italië en Spanje erin zit, maar voor landen buiten de EU zal waarschijnlijk een negatief reisadvies blijven gelden. Dat heeft voor heel veel Nederlanders grote gevolgen. Topbestemmingen zoals Turkije en Marokko of landen waar een grote Nederlandse gemeenschap haar wortels heeft, zoals Suriname of Kaapverdië, houden een negatief reisadvies. Dat heeft consequenties. Met de auto naar Turkije kan niet, omdat je auto dan niet verzekerd is. Naar familie in Suriname kan niet, omdat je reisverzekering dan niet geldig is. Naar je tante in Marokko wordt lastig, omdat je daarna twee weken quarantaine moet houden. Je dierbare begraven in het land van herkomst wordt onmogelijk gemaakt door een paar kleurtjes in een schema. Ik zou de minister-president daarom willen vragen om bilaterale afspraken te maken met landen die als topbestemming gelden voor veel Nederlanders, zoals Turkije, Marokko en Suriname, om deze mensen, die **snakken** naar familiebezoek en vakantie, tegemoet te komen.

Voorzitter, mijn laatste punt. De eventbranche heeft alle fracties een brief doen toekomen waarin zij hun zorgen met ons delen. Zij beschikken over duizenden meters aan oppervlakte, maar krijgen geen toestemming om bijvoorbeeld een ceremonie met meer dan 30 personen te organiseren. Deze branche heeft voldoende ruimte en heeft inmiddels een sectorprotocol opgesteld, maar krijgt vooralsnog geen gehoor. Is het kabinet bereid om met deze sector in gesprek te gaan om maatwerk voor deze sector mogelijk te maken?

Dank u wel, voorzitter.

K2: 4 november 2020

Voorzitter. Toen de minister-president zijn persconferentie gisteren opende met de woorden "het gaat niet slecht met Nederland maar ook niet goed genoeg" meende ik het understatement van het jaar te horen. Hoe kan je zeggen dat het niet slecht gaat in Nederland als wij een kwart meer opnames hebben op de ic's, het coronavirus bij een op de vier verzorgingshuizen weer naar binnen is geslopen, in de grootstedelijke regio Rotterdam 1 op de 102 mensen besmettelijk is en, het allerbelangrijkste, er enorm veel onzekerheid heerst onder Nederlanders en het wantrouwen tegenover de overheid gigantisch is als het gaat om het testbeleid en een toekomstig vaccin?

Voorzitter. Ik kom tot mijn voorlopige conclusie: de aanpak van Rutte van het coronavirus is niet slecht maar niet goed genoeg. De communicatie is nog steeds een van de zwakste punten van dit koppel. Voorbeeld: de premier was gisteren heel stellig over de uitspraak dat het land over twee weken weer terug kan gaan naar de vorige set maatregelen. Uiteraard **snakt** iedereen naar versoepeling en mooie vooruitzichten. Maar waarom gaat het kabinet nu al **mooi weer spelen?** Waarom wacht het kabinet niet eerst de cijfers af voordat het spreekt over afschaling en versoepeling? Dat is het advies van het OMT zelf. Waarom wordt hier in dit geval van afgeweken?

Voorzitter. Terwijl in de culturele sector geen sprake is van clustervorming, zoals in het woon-werkverkeer en het onderwijs, is deze sector na de horeca de klos. Hoe wrang is het om theaters, bioscopen en musea te sluiten, die veel tijd, geld en energie hebben gestoken om voorstellingen te blijven realiseren met inachtneming van alle maatregelen? Hoe groot acht het kabinet de kans op vermindering van het aantal besmettingen door deze maatregel? Voor veel mensen was naar de film gaan of een museum bezoeken nog een laatste uitlaatklep.

Waarom doet het kabinet niets met het OMT-advies om strenger in te zetten op thuiswerken? Er is simpelweg te veel woon-werkverkeer. De premier gaf gisteren aan dat hij in gesprek is met sectoren. Waarom schiet het niet op? Waarom wordt er niet strenger opgetreden in het realiseren van thuiswerk voor iedereen bij wie dat mogelijk is? Omdat leerlingen en studenten nog steeds naar school moeten en mensen naar hun werkplek blijft het openbaar vervoer tijdens de spitsuren bomvol. Dezelfde mensen die op straat worden beboet als ze geen afstand houden, kunnen in de trein knus op elkaar zitten. De logica is ver te zoeken. Wat gaat het kabinet hieraan doen?

Er is terecht veel aandacht voor het schrijnende tekort aan personeel en beschermingsmiddelen voor de ziekenhuizen, maar ook in de thuiszorg en wijkverpleging speelt dit probleem. Ook hier worden de dagelijkse zorg en **ondersteuning** afgeschaald. Mensen worden minder gewassen en krijgen minder vaak boodschappen. De wijkverpleegkundigen en de thuiszorgwerkers moeten in veel gevallen uit eigen zak persoonlijke beschermingsmiddelen financieren. Ondertussen lopen de thuiszorgmedewerkers en de wijkverpleegkundigen een hoog risico om zelf besmet te raken, om daarna eventueel kwetsbare ouderen te besmetten. Ik vind het terecht dat zorgpersoneel in ziekenhuizen en verpleeghuizen veel aandacht krijgt. De fractie van DENK meent echter dat er

minstens net zo veel aandacht geschonken moet worden aan de thuiszorg en de wijkverpleging. Ik vraag daarom bij dezen aan het kabinet: wat gaat u eraan doen om de thuiszorg en de wijkverpleging de **ondersteuning** te bieden die zij verdienen?

Voorzitter. Tijdens de persconferentie is er kort gesproken over een aanvullende regionale aanpak als dat nodig is. Wat is het kabinet precies van plan te gaan doen in de regio's waar de cijfers een slechter beeld laten zien? Wordt er dan ook regionaal steun verleend aan sectoren die regionaal **extra zwaar worden getroffen**? Als er in Rotterdam een avondklok wordt ingesteld, wat gaat het kabinet dan doen om de ondernemers die in de avond hun brood verdienen, zoals avondwinkels of bezorgrestaurants, te **ondersteunen**?

Voorzitter, tot slot. Mensen maken zich zorgen over wat er met hun persoonlijke gegevens gebeurt wanneer zij zich laten testen door de GGD. Er is onzekerheid over wat er gebeurt met de opslag van persoonlijke gegevens en DNA na het afnemen van een test. Kan de minister verzekeren dat op geen enkele manier voor oneigenlijk gebruik gegevens worden opgeslagen van mensen die zich laten testen?

K3: 18 november 2020

Voorzitter. **Perspectief** was het sleutelwoord van gisteravond, maar toch kregen tijdens de persconferentie Rutte en De Jonge het voor elkaar om miscommunicatie en onduidelijkheid in de wereld te helpen. Moeten we tot januari in de gedeeltelijke lockdown blijven, of toch weer niet? Kunnen we tijdens de feestdagen weer wat meer, of toch weer niet? Dat zijn vragen waar heel veel Nederlanders dag in, dag uit mee bezig zijn op dit moment. Omdat zij hun onderneming zien wegwijnen tijdens deze crisis. Omdat ze behoefte hebben aan sociaal contact en gezelschap. Het kabinet kan deze mensen onvoldoende duidelijkheid bieden, omdat wij de besmettingscijfers met alle maatregelen nog onvoldoende terugdringen. Het is echt zaak dat dit kabinet meer doet om ervoor te zorgen dat de basisadviezen worden nageleefd. Er lijkt eindeloos te worden gepolderd, met onvoldoende resultaat.

Als de gedeeltelijke lockdown inderdaad aanhoudt tot half januari, dan zitten veel mensen in de horeca twee maanden stil. Ook andere bedrijfstakken lijden daaronder. DENK wil dat het kabinet aanvullende steunpakketten voorbereidt en de versoering van de huidige steunpakketten van tafel veegt.

Gisteren ging het te weinig over de stille ramp die zich voltrekt in de verpleeghuizen, waar de meest kwetsbare ouderen verblijven, die wij juist moeten beschermen. Elke dag sluipt het virus gemiddeld elf verpleeghuizen binnen. De afgelopen twee weken zijn daar 2.317 ouderen positief getest. Een kwart daarvan overlijdt. Dat zijn onze opa's en oma's. Het doel van het beschermen van onze kwetsbare ouderen is niet behaald. Waarom wordt er niet gehamerd op het **versterken** van maatregelen in de verzorgingshuizen? Net zo streng als de regering optreedt tegen de horeca, op straat en in het openbaar vervoer, moet er ook worden opgetreden in de verzorgingshuizen. Wat gaat het kabinet doen om ervoor te zorgen dat dit gaat veranderen?

Ik kom op de vaccinatie. Er ligt een duidelijke uitspraak van de Kamer naar aanleiding van een DENK-motie: vaccinatie mag niet verplicht worden, of het nu direct of indirect is. Wij hoorden de minister van Volksgezondheid echter zeggen dat er mogelijk andere maatregelen zullen gelden voor mensen die het vaccin niet nemen. De VVD hintte daar vandaag al op tijdens het debat. Dan is er toch eigenlijk sprake van een verkapte vaccinatieplicht? Waarom legt de minister een Kameruitspraak naast zich neer? Wij zien ook bedrijven in het land die al aangeven dat zij mensen gaan weigeren die

zich niet hebben gevaccineerd. Is de regering bereid om als ultimum remedium dit per wet te verbieden? Op dit punt overweeg ik een motie in te dienen.

Daarnaast zien wij een dalende trend in de bereidheid tot inenten. Wat is het kabinet van plan te doen als het bereidheidspercentage lager komt te liggen dan de gewenste vaccinatiegraad? Wordt dit mogelijke scenario ook meegenomen in de vaccinatiestrategie en het terugkeren naar het leven vóór corona? Waarom moeten wij steeds maar wachten tot de vaccinatiestrategie wordt voorgesteld aan de Kamer? Waarom geen proactieve houding? DENK vraagt de regering een vaccinatiestrategie te presenteren waarin rekening wordt gehouden met een Nederland waarin een deel van de bevolking weigert het vaccin te nemen, ook om te bedenken wat dit doet met het aanzien van Nederland wereldwijd.

Tot slot een punt over wat er gebeurt met het DNA-materiaal en lichaamsmateriaal van mensen nadat zij zich in goed vertrouwen op corona hebben laten testen. Twee weken geleden heb ik daar ook over gesproken. Heel veel mensen in de samenleving maken zich zorgen over wat er met hun materialen gebeurt. Wordt mijn DNA gedeeld met anderen? Wordt mijn DNA opgeslagen? Worden mijn lichaamsmaterialen voor onderzoek gebruikt? Wie krijgt allemaal toegang tot het DNA-materiaal? Dit zijn zorgen van veel Nederlanders, die helaas blijken te kloppen. Nadat ik hier in het vorige debat naar vroeg, bleek uit de brief van de minister dat onze angst bewaarheid is. Laboratoria kunnen lichaamsmateriaal tot drie maanden bewaren. Zij kunnen met die lichaamsmaterialen onderzoek doen en ook kunnen zij die materialen delen met derden.

Het is eigenlijk best schokkend. Zonder dat mensen het weten, of zonder dat er toestemming aan hen is gevraagd, wordt hun lichaamsmateriaal of DNA-materiaal gebruikt voor onderzoek en wordt dit gedeeld met derden, terwijl niet duidelijk is wat ermee gebeurt. Daarom is het belangrijk dat hiervoor toestemming van de mensen wordt gevraagd aan de voorkant. Waarom wordt die toestemming eigenlijk niet gevraagd? Waarom weet niemand dit en waarom wordt dit mensen niet verteld? Met welke onderzoekers worden deze gegevens eigenlijk gedeeld? Dit gebrek aan transparantie is precies waarom mensen de testen niet vertrouwen. En dan te bedenken dat dit kabinet eigenlijk wil dat vanaf maart iedereen in Nederland maandelijks getest gaat worden.

Denk eens helder. DNA en lichaamsmaterialen zijn van mensen zelf. Als dat gebruikt wordt voor onderzoek, moet daar voorlichting over komen en toestemming voor worden gevraagd aan de voorkant. Ik zal daar in de tweede termijn een motie over indienen.

K4: 13 januari 2021

Voorzitter. Steeds meer mensen in dit land vragen zich terecht af waar we beland zijn. Doen we nog wel de juiste dingen? Worden de juiste maatregelen genomen? En weegt de zwaarte van de maatregelen wel op tegen hetgeen we eigenlijk proberen te doen, namelijk het virus bestrijden, kwetsbare groepen beschermen en de druk op de zorg ontlasten? En het is van alle drie niks. De cijfers lopen op, de ziekenhuizen zijn overvol en de vrijheid van mensen is ernstig ingeperkt. Steeds meer mensen in het land vragen zich ook af: hoe ziet mijn toekomst eruit? Wat betekent dit voor mijn baan, voor mijn bedrijf, voor de mensen die ik liefheb, voor mijn kinderen?

Voorzitter. Vandaag hebben wij alweer het 22ste coronadebat. Er zijn 95 OMT-bijeenkomsten geweest en de zoveelste persconferentie gisteravond bracht ons geen toekomstperspectief. Geen langetermijnvisie, geen daadkracht, geen regie, geen duidelijkheid, terwijl Nederland binnenkort het eenjarig jubileum van de pandemie betreurt, komt het kabinet weer met een aantal dooddoeners. Ik heb ze vandaag opnieuw gehoord. "Er is licht aan het einde van de tunnel", om vervolgens opnieuw

te constateren dat dat licht de koplamp van een tegenligger is. "We moeten het samen doen", wordt er weleens gezegd, maar uiteindelijk is iedereen aangewezen op zichzelf. "We moeten nog even geduld hebben", maar in werkelijkheid is het geduld van mensen allang op omdat ze maar **offers** blijven brengen.

Voorzitter. Heel veel mensen zijn er gewoon helemaal klaar mee. Mensen leven van persconferentie tot persconferentie, van lockdowneinddatum tot een uitgestelde datum. Ondernemers leven van steunpakket tot steunpakket, en de toekomst ziet er ook niet rooskleurig uit. In het afgelopen jaar werd **fout op fout gestapeld**. Ik noem het mondkapjesbeleid. Eerst was het niet nodig, dan weer wel. Eerst konden kinderen niet besmet raken, nu weer wel. En dan hoor ik opnieuw geklungel in vak-K. "We moeten uitzoeken of de Britse variant ook onder kinderen besmettelijk is." Dan vraag ik me af: waarom neem je niet het zekere voor het onzekere? Waarom gaan we niet uit van het Britse scenario? Mensen raken gefrustreerd, mensen worden moedeloos en mensen zien het niet meer zitten. En dat komt door de onduidelijke communicatie en het totaal geen zicht hebben op **toekomstperspectief**. Ik vraag me af: beseffen de mensen in vak-K dat eigenlijk wel?

Voorzitter. We merken ook zo weinig verbetering. Terwijl mensen in het land een jaar lang **offers** aan het brengen zijn, zijn mensen inmiddels coronamoe geworden. Dit heeft effect op iedereen. DENK maakt zich ernstig zorgen over de onderwijsachterstanden. Met name de grote steden trekken nu aan de bel. DENK heeft vorige week een motie ingediend om achterstandsleerlingen te identificeren en zo snel mogelijk weer fysiek onderwijs te geven. Deze motie is unaniem aangenomen. Nog steeds is geen begin gemaakt met de uitvoering. Inmiddels worden de achterstanden alleen maar groter en we horen het kabinet er niet over. **Er is geen tijd te verliezen**. Dus, kabinet, ga hiermee aan de slag, vandaag nog!

Voorzitter. Een tweede punt waar DENK zich grote zorgen over maakt, is de tweedeling die ontstaat in de samenleving door toedoen van het virus. Daarbij moeten we écht lessen gaan trekken uit het verleden om niet dezelfde fouten te maken. Toen de financiële crisis uitbrak in 2009, wat leidde tot de economische crisis in 2010 en de jaren daarna, hebben met name de middeninkomens en de lage inkomens de rekening van de crisis moeten betalen. En nu jast het kabinet er miljarden doorheen. Dat is nodig en terecht. Wij steunen dat, maar uiteindelijk zal dat op een gegeven moment betaald moeten worden. De politiek moet dan niet dezelfde fout gaan maken door de rekening neer te leggen bij de mensen die het zwaarst zijn **getroffen** door de crisis. Daarom moeten we nu al een **fundament** gaan leggen voor het omgaan met de gevolgen van deze crisis. Is het kabinet eindelijk eens bereid om werk te maken van een **langetermijnstrategie** voor de manier waarop we hiermee omgaan?

Voorzitter, al met al: de **dodelijke cocktail** van christendemocraten, die niet geloven in de maakbaarheid van de samenleving, en liberalen, die uitgaan van alleen maar eigen verantwoordelijkheid en alles op zijn beloop laten, heeft ons gebracht waar Nederland nu staat. Maar gelukkig hoeft het niet lang meer te duren. Aanstaaende vrijdag zal D66, waarschijnlijk uit profileringsdrang, samen met een aantal dissidente CDA'ers een eind maken aan het mandaat van dit klungelkabinet. Dat is hard nodig.

K5: 21 januari 2021

Voorzitter, dank u wel. De mensen in Nederland lijden enorm onder de strenge lockdownmaatregelen van dit kabinet. Steeds meer mensen zien geen **licht meer aan het einde van de tunnel** en gaan er kapot aan dat de vrijheden worden beperkt en sociaal contact wordt ontmoedigd. Een op de drie studenten geeft inmiddels aan ongelukkig te zijn. Er lopen steeds meer kinderen rond met zelfmoordplannen. Zij komen terecht in het ziekenhuis. Angststoornissen en

depressies nemen toe. De lockdown zorgt voor enorm veel maatschappelijk leed. Dit kabinet doet er nog **een schep bovenop** door een avondklok te willen invoeren, een draconische maatregel die de vrijheid enorm inperkt, waarvan de effectiviteit niet is aangetoond en die niet proportioneel is. Met een avondklok slaat dit kabinet enorm door. Het neemt een maatregel die mensen zelfs een wandelingetje in de avond ontnemt en van Nederland een soort politiestaat maakt. Die avondklok is krankjorum en moet regelrecht de prullenbak in.

Voorzitter. Ik zeg dit niet zomaar, want er is geen bewijs dat de avondklok werkt. Duitsland heeft eergisteren op nationaal niveau de avondklok **afgeschoten**. We zien dat in landen waar de avondklok is ingevoerd, het effect niet aan te tonen is. We zien experts en wetenschappers die de avondklok **afschieten**. Kortom, het bewijs dat het echt werkt, is totaal afwezig. Daarnaast is de maatregel niet proportioneel. Met een avondklok wordt een maatregel voorgesteld die mensen hun laatste beetje vrijheid ontnemt. Er zijn andere maatregelen denkbaar voordat gelijk naar deze keiharde maatregel wordt gegrepen. Dit kabinet stuntelt al maandenlang om thuiswerken te bevorderen en vervoersbewegingen te beperken, maar dat lukt ze niet.

Voorzitter. Ook kan de avondklok leiden tot meer groepsvorming en daarmee besmettingen. Ziet u het voor zich dat tussen 17.00 uur 's middags, net na werktijd, en vlak voordat de avondklok ingaat, er megacusters gaan ontstaan op straat, dat mensen nog denken: even snel naar de supermarkt, nog even snel een wandeling maken of nog snel even met het openbaar vervoer een bezoekje brengen. Dus: meer beweging, meer mensen buiten, meer clusters en dus meer besmettingen in deze piekuren. De beperkte bewegingen die mensen maken, worden geclusterd in een korte tijd, waardoor het drukker wordt. Dat kan nooit de bedoeling zijn.

Voorzitter. Daarnaast is zo'n avondklok gewoon erg moeilijk te handhaven. Wat zijn nou precies geldige redenen om de straat op te mogen gaan en wat niet? De bo's geven al aan dat zij vanwege de enorme drukte de handhaving van zo'n verschrikkelijke avondklok niet zullen aankunnen. Ook de politie, al geven ze aan dat ze het wél kunnen, loopt al op het tandvlees en moet vooral beschikbaar zijn voor datgene waarvoor de politie er is: veiligheid en noodhulp. De politie is niet in het leven geroepen om mensen een boete te geven omdat ze na 20.30 uur een wandelingetje maken.

Voorzitter, tot slot. Die avondklok gaat enorme maatschappelijke kosten met zich meebrengen. Mensen zullen verder vereenzamen. Mensen zullen minder bewegen en daardoor minder gezond leven. Mensen zullen depressiever worden. Er zijn genoeg andere maatregelen denkbaar die logischer zijn en op meer draagvlak kunnen rekenen. Dat begint met het naleven van de bestaande basismaatregelen: houd afstand, let op hygiëne, was je handen regelmatig et cetera. Er zou verder ook gehandhaafd kunnen worden op clustervorming. Dat is veel logischer en rationeler. Daar is veel meer draagvlak voor. Sta bijvoorbeeld een beperkt aantal

mensen per 100 m² toe in bijvoorbeeld de supermarkt. Waarom lezen we niks over deze maatregel? DENK zegt daarom: grijp niet naar **de botte bijl** die het mensen nog moeilijker maakt; stop de avondklok.

K6: 4 februari 2021

Voorzitter. De wereldwijde uitbraak van het coronavirus kunnen we niet terugdraaien, maar de impact die het heeft op de samenleving, is wel afhankelijk van het gevoerde beleid. Dat beleid zorgt er jammer genoeg voor dat we een drievoudige crisis hebben. Naast een crisis in de volksgezondheid, hebben we een maatschappelijke crisis en een economische crisis.

Voorzitter. Zolang het kabinet en het OMT zich blindstaren op signaalwaardes, zolang het kabinet de maatschappelijke crisis probeert te sussen met zalvende woorden als "het is lastig", "het is moeilijk"

en "nog even volhouden", en zolang het kabinet met de steunmaatregelen hele sectoren vergeet, zoals ondernemers die pas zijn gestart in januari/februari vorig jaar, en hele branches in de kou laat staan, zoals kappers, autorijscholen, buurtcentra en ga zo maar door, worden de maatschappelijke crisis en de economische crisis alleen maar erger en erger. Als we een reproductiegetal zouden binden aan de geestelijke gesteldheid van mensen, chronisch zieken die hun reguliere zorg mislopen en de keiharde economische schade, dan zou het huidig beleid allang zijn omgegooid.

Voorzitter. Vandaag kwam de Gezondheidsraad met een ingrijpend advies, nadat de minister van Volksgezondheid had gevraagd om het invoeren van een zogenaamd "coronapaspoort". De conclusie is dat werkgevers, zorginstellingen, scholen en horeca een vaccinatiebewijs mogen eisen. Dit is wel verbonden aan strikte voorwaarden. Geen vaccin betekent mogelijkerwijs geen toegang tot het onderwijs — een recht voor iedereen — of geen toegang tot het werk of de zorg. Aangezien ik de minister van Volksgezondheid nee zie schudden, zou ik hem echt willen vragen om zich te houden aan de uitspraak die de Kamer heeft gedaan middels een motie van Azarkan, waarin wordt uitgesproken tegen elke vorm van vaccinatieplicht te zijn. Een andere motie vraagt om toegang van publieke voorzieningen niet te verbinden aan het hebben van een vaccin. En toch bekruipt mij het gevoel — net zoals de heer Van der Staaij aangaf — dat de minister de vraag heeft gesteld aan de Gezondheidsraad om argumenten te verzamelen om wetgeving in gang te zetten om toch te komen tot zo'n coronapaspoort. Ik zeg dus nogmaals tegen de minister: respecteer de uitspraak van de Kamer.

Voorzitter. Ik ga even terug naar de persconferentie van afgelopen dinsdag. De premier zei dat de effecten van de avondklok nog niet zichtbaar of bekend zijn. We **sluiten** Nederland dus gewoon **op** in de avond, terwijl we niet weten waarom we dat doen. Vlak voordat die avondklok werd ingevoerd, werd door de Kamer gevraagd wat het effect daarvan zou zijn. Het antwoord was: een daling van 8% tot 12%. Waar blijft die daling van 8% tot 12%? Stop daarom met die onzinnige avondklok.

Voorzitter. DENK is het ermee eens dat het basisonderwijs **open** kan gaan, maar dit moet dan wel op een veilige manier gebeuren. Er zijn grote zorgen bij ouders en leraren over of dit überhaupt wel kan. Er zijn scholen in het land die inmiddels aankondigen dat de deuren toch dicht blijven. De zorgen van de ouders, leraren en de scholen zijn ook meer dan terecht.

Voorzitter. Ik heb de proef op de som genomen. Ik heb eens gezocht op de website van het RIVM of er iets van een draaiboek of protocol bestaat over het veilig voortzetten van onderwijs. Het enige wat ik vond, was een algemene hygiënerichtlijn voor scholen, uit 2016. Daarin staat bijvoorbeeld dat je een microvezeldoekje moet gebruiken en je handen moet wassen. In bijvoorbeeld de Verenigde Staten zijn door de Centers for Disease Control and Prevention echter hele richtlijnen opgesteld voor basisscholen. Dat is een prachtig stuk met hapklare aanbevelingen, bijvoorbeeld over hoe lokalen moeten worden ingericht, hoe tafels het beste kunnen worden neerzet, wanneer een klas geïsoleerd moet worden, welke testen je wel of niet moet gebruiken en wanneer je moet testen. Dat is gewoon een kraakheldere, hapklare instructie die elke school zo kan overnemen. Wij hoeven **het wiel niet opnieuw uit te vinden**. Ik zou de minister echt willen vragen om hier snel werk van te maken, om zo de zorgen bij scholen, ouders en leraren weg te nemen.

Voorzitter. Er is één zaak waarvoor dit kabinet zich echt moet schamen. Dat is het vaccinatiebeleid. Het is een feit dat we onder aan het lijstje van Europa staan. Maar er is goed nieuws: we zijn niet meer een-na-laatste, vlak voor Bulgarije. We hebben Letland ingehaald. We hebben zelfs moeite om het aantal prikjes te tellen. Hoe moeilijk kan dat zijn, vraag ik aan de minister. Wij storen ons er ook aan dat de minister de schuld van het trage vaccinatiebeleid steeds aan anderen geeft. Tijdens de persconferentie vermeldde de minister dat de vertraging komt door de levering. Ik vraag me af: hoe kan dat, als de inkoop en de levering van vaccins centraal wordt geregeld door de Europese Unie?

Hoe kan het dan dat landen als Roemenië, Polen en Litouwen al bijna 4% van hun bevolking hebben gevaccineerd?

Voorzitter, afrondend. Wij roepen de regering op om nu te komen met een **exitstrategie**, om onze bevolking meer **perspectief** te geven. Er is namelijk zo veel mogelijk. Het kan echt anders en het moet ook anders. Laten we Nederland een **beetje lucht geven**. Laten we Nederland eerlijker en rechtvaardiger maken.

Dank u wel, voorzitter.

K7: 10 maart 2021

Dank u wel, voorzitter. Premier Rutte pakt Nederlanders hun vrijheid af. Hij **sluit** mensen na 21.00 uur **op** in hun huis. Ondernemers worden in de ellende gestort. Hij zorgt voor eenzaamheid en depressie onder jongeren. Hij houdt Nederland in een **houdgreep**. Nederlanders begrijpen niet waarom de sportscholen dichtgehouden worden, terwijl daar nauwelijks besmettingen plaatsvinden. Mensen snappen niet dat Rutte de horeca gesloten houdt, terwijl de horeca nauwelijks heeft gezorgd voor de verspreiding van het virus. Nederlanders zijn Ruttes avondklok, die niet werkt en veel te ver gaat, helemaal zat. Mensen willen hun vrijheid, die Rutte heeft **gestolen**, terug. Mensen willen dat Nederland op een verantwoorde manier **opengaat**. Mensen zijn het **pestbeleid** van deze paniekpremier helemaal zat.

Maar deze premier gaat gewoon door met zijn rampzalige beleid. Hij verlengt de onnodige en kwaadaardige avondklok tot 30 maart. Van deze premier moeten mensen tot 30 maart **opgehokt** blijven in hun huis, terwijl hij beloofde dat de avondklok er als eerste uit zou gaan. Rutte is echt de enige Nederlander die het voor elkaar krijgt om meer beloftes te breken dan hij beloftes doet, en die in de tussentijd heel droog beweert dat andere politieke partijen geen beloftes mogen doen. Voor de rest krijgen Nederlanders van deze premier alleen maar **kruimeltjes**: zwemlessen voor kinderen, iets meer mensen in de winkels en vage beloftes over terrassen. Wat DENK betreft kunnen de terrassen gewoon nu open en hoeven we niet te wachten tot 30 maart. Ik kan maar tot één conclusie komen: premier Rutte wil Nederlanders hun vrijheid niet teruggeven.

Voorzitter. Wat DENK betreft wordt de avondklok gewoon afgeschaft. Wat DENK betreft gaan de sportscholen open. Wat DENK betreft gaan de winkels en de horeca op een verantwoorde manier open. Want onze vrijheid staat op het spel. Rutte en zijn avondklokcoalitie van D66, Groen- Links, SP, PvdA, CDA en VVD koersen nu ook af op coronapaspoorten, testbewijzen en vaccinatiepaspoorten. Hiermee worden de privacy en het zelfbeschikkingsrecht van Nederlanders **aangetast** en zit Nederland in een **coronawurggreep**. Alle gegevens die over mensen verzameld worden, komen door het faalbeleid van Rutte op straat terecht. Ze worden op schimmige manieren gedeeld en zelfs verkocht aan anderen. Wat DENK betreft moeten de gegevens van mensen niet meer worden gedeeld. Wat DENK betreft komen er dus ook geen coronapaspoorten. Wat DENK betreft is testen en vaccineren altijd op vrijwillige basis en mogen mensen daar niet direct of indirect toe gedwongen worden. Of iemand zich laat testen, zich laat vaccineren of zijn gegevens wil delen, moeten mensen zelf kunnen bepalen. Rutte mag dat niet vanuit zijn torentje voor de mensen beslissen.

DENK is het bangmaakbeleid met disproportionele maatregelen van Rutte echt helemaal zat. DENK is de speculatie met doemverhalen over de Britse variant ook zat. Inmiddels zijn er al 12.000 varianten van het coronavirus. Als we hysterisch zouden doen over elke variant, dan zijn we echt ver van huis. Nederland moet niet meer bang gemaakt worden met verhalen en spookmodellen van het RIVM. Nederland verdient het om die vrijheid terug te krijgen.

Voorzitter. Al met al moet de avondklok nu gewoon weg. De horeca, de winkels en de sportscholen kunnen op een verantwoorde manier open. Als Rutte Nederland zelf niet wil **openzetten**, moeten de kiezers in Nederland zelf bepalen of ze Nederland willen **openzetten**. Dat kan over precies een week. Ik zou iedereen die wil dat Nederland weer vrij wordt en iedereen die de **pestmaatregelen** van Rutte helemaal zat is en daarmee wil stoppen, willen oproepen: ga naar de stembus, denk anders, stem DENK.

K8: 15 april 2021

Voorzitter, dank u wel. Allereerst ook de felicitaties van de fractie van DENK in de richting van mevrouw Pouw-Verweij. Zij gaf aan dat ze de ministers geen compliment kan maken. Ik kan u verklappen: de DENK-fractie zal dat vandaag ook niet doen.

Voorzitter. Goed nieuws! Toch geen goed nieuws. De avondklok gaat eraf! De avondklok blijft toch. De terrassen gaan open op 21 april! De terrassen mogen toch niet open. Versoepelingen in het vooruitzicht! Toch weer niet. Eigenlijk is Nederland dit **zwalkende** beleid van de **firma Rutte & De Jonge** helemaal zat. Elke keer krijgt het land weer een **dooie mus** voorgeschoteld. Mensen zijn er helemaal klaar mee. Zelfs de nationale coronaknuffelbeer Diederik Gommers zei eergisteren op nationale televisie: "Mark Rutte belooft wat hij niet waar kan maken". Inmiddels weet eigenlijk het hele land hoe het gaat als Rutte beloftes doet en zegt dat hij de waarheid spreekt.

Voorzitter. In een tijd waarin we stevige debatten voeren over macht en tegenmacht, waarin er eensgezindheid bestaat over de scheefgroei tussen macht en tegenmacht, en waar de Kamer heeft moeten knokken om het recht op informatie in ere te herstellen, is het toch onbestaanbaar dat de Tweede Kamer weer detectivetje moet spelen om alle informatie boven tafel te krijgen? Er wordt 1 miljard overgemaakt op de rekening van een stichting die veel gelijkenissen kent met de **firma Rutte & De Jonge**. Zo is er geen duidelijke informatievoorziening, geen raad van toe- zicht en dus geen tegenmacht, en worden de aanbestedingsregels niet nageleefd en wordt de wet dus overtreden. Het is duidelijk dat deze zaak stinkt.

Maar het gaat pas echt stinken als we bedenken waar dat geld aan uitgegeven gaat worden: we gaan naar een testsamenleving. Dat is een samenleving waar DENK geen voorstander van is. Maar gezien de richting waarin de avondklokcoalitie, bestaande uit VVD, D66, SP, GroenLinks en de PvdA, zich beweegt, gaat die er hoogstwaarschijnlijk toch wel komen. Dan is het blijkbaar belangrijker dat mensen die bereid zijn zich te laten testen, naar een feest kunnen, snoepreisjes kunnen afleggen naar Rhodos of naar een casino kunnen dan dat er wordt geïnvesteerd in fysiek veilig onderwijs. Hoe zit het nou met de prioriteiten, vraag ik aan minister De Jonge.

Voorzitter. Inmiddels geven de burgemeesters van de vier grote steden aan dat zij door de Haagse beleidsmakers gedwongen worden om tegenover hun eigen inwoners te staan. Zij geven unaniem aan dat zij niet instaan voor de gevolgen als de heren Rutte en De Jonge blijven doormodderen. De boodschap aan het kabinet is klip-en-klaar: zonder versoepelingen zijn de maatregelen niet te handhaven. Hoe zwaar weegt voor het kabinet eigenlijk dit signaal van de burgemeesters van de vier grote steden? Wij zeggen het eigenlijk al heel lang: doe niet aan het domweg openen en sluiten van allerlei sectoren, waardoor je hele sectoren kapotmaakt, maar kijk naar de laatste wetenschappelijke inzichten, bijvoorbeeld het Ierse onderzoek dat laat zien dat slechts 1 op de 1.000 besmettingen in de buitenlucht plaatsvindt. Dan kunnen de terrassen gewoon **open** en geven we horecaondernemers na een halfjaar eindelijk weer een beetje **lucht**.

Voorzitter. Wie zich niet schikt naar de wil van de **firma Rutte & De Jonge**, kan, net zoals 113.000 mensen het afgelopen jaar, een prent verwachten. Was deze regering maar met dezelfde

voortvarendheid aan de slag gegaan met het waarderen van het zorgpersoneel. Maandenlang hebben wij debatten gevoerd over het structureel beter belonen van het zorgpersoneel. Resultaat: nul. Oud-Kamerlid Van Kooten-Arissen heeft het initiatief genomen om elke zorg- medewerker een bonus uit te keren. Het is nu een jaar verder en we krijgen verontrustende berichten dat er slechts €200 van die bonus overblijft. Graag een toelichting van minister Van Ark over hoe dit kan gebeuren.

Voorzitter. DENK was de initiatiefnemer van de motie waarin de Kamer in grote meerderheid uitsprak dat het direct of indirect verplichten van een vaccinatie niet mag. In de tussentijd zijn er constant pogingen geweest om dwang en drang uit te oefenen om te vaccineren. Hoe staat het eigenlijk met de toezegging van minister De Jonge om met een reactie te komen op het rapport van de Gezondheids- raad over ethische en juridische afwegingen? Wanneer kan de Kamer dat verwachten?

De fractie van DENK maakt zich ernstig zorgen over de vaccinatiestrategie van deze minister. Want ja, we hebben te maken met overbelaste ziekenhuizen door mensen met de grootste ziektelast. Dan moet je als eerste de kwetsbaren vaccineren, als zij dat willen uiteraard. Bij aankomst in het Kamergebouw heb ik kort gesproken met mevrouw Kulic. Zij gaf mij een vergeet-me-nietje. Ze is nog geen 60 jaar, maar behoort wel tot de risicogroep. Ze maakt zich zorgen dat ze steeds verder naar achteren wordt gedrukt omdat allerlei groepen voorrang krijgen. Het is toch onbestaanbaar dat een groep diplomaten voorrang krijgt voor een prik? Hoe leg je dat uit aan kwetsbare mensen die op de ic belanden? Hoe leg je dat uit aan 60-plussers die al weken wachten op de prik en die kwetsbaar zijn? Hoe leg je uit dat topsporters die gaan meedoen aan de Olympische Spelen voorrang krijgen? Om af te sluiten zou ik daarom deze drie vergeet-me-nietjes aan de drie bewindspersonen willen overhandigen.

Dank u wel, voorzitter.

Bijlage 3: Lijst van ingedeelde metaforische uitingen met contextuele betekenis en basisbetekenis

Legenda

CORONABELEID IS GEWELD

CORONABELEID IS BELEMMERING

CORONABELEID IS VERSTIKKING

CORONABELEID IS OORLOG

CORONABELEID IS EEN WANDELING

CORONABELEID IS BOUWEN

CORONABELEID IS ACTEERWERK

CORONABELEID IS UITHONGERING

CORONABELEID IS EEN MISDAAD

CORONABELEID IS EEN BEDRIJF

CORONABELEID IS OORLOG

CORONABELEID IS MOORD

CORONABELEID IS EEN STRAF

CORONABELEID IS VLUCHTEN

CORONABELEID IS KLUSSEN

CORONABELEID IS ZIEN

CORONABELEID IS EEN GODHEID

CORONABELEID IS EEN EXPERIMENT

CORONABELEID IS DIERLIJK

Overig

Lijst conceptuele metaforen Kuzu

Uiting	Tekst van oorsprong	Frequentie in corpus K	Contextuele betekenis	Basisbetekenis	Metaforisch gebruikt?
(In) de greep (zijn van)	K1	1	In Nederland wordt de gang van zaken bepaald door het coronavirus	Het slachtoffer zijn van een grijpende beweging	Ja, indirect
Stap (voor stap)	K1	1	Langzaamaan	Het plaatsnemen van de ene voet voor de andere	Ja, indirect
Snakken (naar)	K1	3	Verlangen naar	De mond opendoen om iets te bemachtigen	Ja, indirect
(Mooi) weer (spelen)	K2	1	Doen alsof de coronacrisis minder erg wordt	Doen alsof het weer mooi is, wanneer dat niet zo is	Ja, indirect
Worden getroffen	K2	2	Werkenden ervaren tegenslagen door de coronacrisis	Worden geraakt door slaan of werpen, met letsel als gevolg	Ja, indirect
Ondersteunen	K2	3	Helpen, hoogstwaarschijnlijk op financieel gebied	Fysiek van anderen steunen om vallen te voorkomen	Ja, indirect
Perspectief	K3	4	Een (positieve) vooruitblik in de toekomst	De wijze waarop voorwerpen zich van een bepaald punt aan het oog vertonen	Ja, indirect
Versterken	K3	2	Het verbeteren of aanscherpen van de coronamaatregelen	Sterker of krachtiger maken	Twijfel
Strategie	K3, K4, K6, K8	6	De manier waarop wordt omgegaan met de gevolgen van het coronavirus	De wijze waarop de nodige middelen zullen worden aangewend, vaak in militaire context	Ja, indirect
Bestrijden	K4	1	De besmettingen van met coronavirus	Strijd voeren tegen	Ja, indirect

			proberen te verminderen		
Regie	K4	1	Controle over de situatie	Het geven van aanwijzingen over de wijze waarop acteurs een tekst spelen	Ja, indirect
Licht aan het einde van de tunnel	K4, K5	2	Een positief vooruitzicht in tijden van een negatieve situatie	Een lichtbron na een letterlijke tunnel	Ja, indirect
Offer(s)	K4	2	Dingen die de Nederlandse bevolking afstaat ten dienste van het coronabeleid	Een geschenk, opgedragen aan een godheid	Ja, indirect
(Fout op fout) gestapeld	K4	1	Fouten volgden elkaar in rap tempo op	Het op regelmatige wijze dingen ophopen	Ja, indirect
Er is geen tijd te verliezen	K4	1			Uitdrukking
Fundament	K4	1	Een begin maken met het opvangen van de gevolgen van de coronacrisis	Het metselwerk waarop een muur of huis gebouwd wordt	Ja, indirect
Dodelijke cocktail	K4	1	Een combinatie die dodelijke gevolgen heeft	Een gemixt drankje dat vergiftigd is	Ja, indirect
Een schep er bovenop	K5	1			Uitdrukking
Afschieten	K5	2	(de avondklok) Invoeren	Met een schietwapen iets lanceren	Ja, indirect
Botte bijl	K5	1	Een maatregel die niet veel effect heeft op de coronabesmettingen	Een bijl die niet geslepen en daarom minder effectief	Ja, indirect
Open(gaan)(zetten)	K6	5	Het verminderen of afschaffen van coronamaatregelen	Niet gesloten zijn (deuren, winkels etc.)	Ja, indirect
Het wiel opnieuw uitvinden	K6	1			Uitdrukking
(Een beetje) lucht (geven)	K6	2	Het versoepelen van de coronamaatregelen	De combinatie van zuurstof en stikstof die wij inademen	Ja, indirect
Opsluiten	K7	2	Het invoeren van de avondklok	De plaats waarin iemand	Ja, indirect

				zich bevindt afsluiten	
Houdgreep	K7	1	Nederland in bedwang houden met de coronamaatregelen	Een greep in de judosport waarbij iemand tegen de grond wordt vastgezet	Ja, indirect
Stelen	K7	1	Mensen verhinderen om activiteiten te ondernemen, als deel van het coronabeleid	Een bezit van iemand anders wegnemen en het onrechtmatig aan jezelf toe-eigenen	Ja, indirect
Pestbeleid, pestmaatregelen (pesten)	K7	2	Het coronabeleid dat ineffectief zou zijn	Op een kwetsende manier iemand plagen en het leven zuur maken	Ja, indirect
Ophokken	K7	1	Mensen verplichten om tijdens de avondklok niet naar buiten te gaan	In een hok zetten	Ja, indirect
Kruimel(tjes)	K7	1	Kleine versoepelingen van de coronamaatregelen	Een klein afgebroken stukje, met name van levensmiddelen zoals brood	Ja, indirect
Aantasten	K7	1	Verminderen of belemmeren	Beschadigen	Ja, indirect
(Corona)wurggreep	K7	1	Een situatie waarin Nederlanders onderdrukt zouden worden (door de coronamaatregelen)	Een greep in de vechtsport waarmee de keel wordt dichtgeknepen	Ja, indirect
Zwalkend	K8	1	Wisselvallig en onvoorspelbaar	Zich zigzag voortbewegen, slingeren	Ja, indirect
Dooie mus	K8	1			Uitdrukking
Firma (Rutte & De Jonge)	K8	3	De regeringseenheid die Rutte & De Jonge vertegenwoordigen	Een bedrijfsporm	Ja, indirect

Lijst conceptuele metaforen Van Haga

Uiting	Tekst van oorsprong	Frequentie in corpus H	Contextuele betekenis	Basisbetekenis	Metaforisc h gebruikt?
Fronten	H1	1	Op alle gebieden	Voorste lijn van gevechtstroepen in een oorlog	Ja, indirect
Rekening	H1, H6	2	De gevolgen	De geldsom die betaald moet worden	Ja, indirect
Leger voor oorlog	H2	1	Een groep soldaten	Een groep soldaten	Ja, directe vergelijking
Ravage	H2	1	De gevolgen van het coronabeleid	Verwoesting of rommel	Ja, indirect
Perspectief	H3	1	Een (positieve) vooruitblik in de toekomst	De wijze waarop voorwerpen zich van een bepaald punt aan het oog vertonen	Ja, indirect
Vlucht	H4	1	Het besluit om een lockdown in te voeren	Zich verwijderen uit angst voor iets	Ja, direct
Tijd winnen	H4	1			Uitdrukkin g
Opsluiten	H4, H5	2	Het invoeren van de lockdown	De plaats waarin iemand zich bevindt afsluiten	Ja, indirect
Gevangenschap	H4	1	De lockdown	Gevangen zitten	Ja, indirect
Horrorscenario	H5	1	De maatschappelijke situatie in 1984/nu	Scenario voor een horrorfilm	Ja, indirect
De ogen sluiten	H5	1	Negeren	De ogen sluiten	Ja, indirect
Gesloten (het leven)	H6	1	Het leven is beperkt door de coronamaatregele n	Niet open, niet toegankelijk	Ja, indirect
Vrijlaten	H6, H7	2	Het afschaffen van de coronamaatregele n	Iets of iemand vrijlaten uit gevangenschap	Ja, indirect
Getroffen	H6	2	Ondernemers ervaren tegenslagen door de coronacrisis	Worden geraakt door slaan of werpen, met letsel als gevolg	Ja, indirect
Boete	H6	1	Het coronabeleid	Een geldstraf	Ja, indirect
Overleven	H6	1	Het behouden van hun bedrijf zonder failliet te gaan	Blijven leven na .., niet doodgaan	Ja, indirect

Doodsklap	H6	1	Het grootste effect van het coronabeleid	Een klap met de dood als gevolg	Ja, indirect
(Angst als) wapen	H7	1	De inlichtingen van de overheid over corona richting de bevolking	Een voorwerp bestemd om letsel mee toe te brengen	Ja, indirect
(Gedrags)experiment	H7	1	De situatie in de maatschappij na het invoeren van de lockdown	Een wetenschappelijke proefneming	Ja, indirect
Gevangen	H7	1	Onderdrukt	In gevangenschap genomen	Ja, indirect
Misdadig (jaar)	H7	1	Een jaar waarin niet goed geregeerd werd	De aard van een misdaad hebbend, volgens de wet verboden	Ja, indirect
Kapotmaken	H7	2	Keuzes nemen in het coronabeleid die ten koste gaan van de mensen in de samenleving	Ervoor zorgen dat is breekt of stuk is	Ja, indirect
Angstpsychose	H7	1	Een staat van angst, veroorzaakt door inlichtingen over corona	Een mentale psychose met als belangrijkste symptoom angst	Ja, indirect
Offer(s)	H7	2	Dingen die de Nederlandse bevolking afstaat ten dienste van het coronabeleid	Een geschenk, opgedragen aan een godheid	Ja, indirect
Raken	H7	1	Beïnvloeden op een negatieve manier	Treffen door een slag, stoor of worp	Ja, indirect
Strijden	H8	1	Hard je best doen om jouw gemeente de coronamaatregelen te laten volgen	Het voeren van een oorlog of wedstrijd	Ja, indirect
Pauwen in een paringsdans	H8	1	Bestuurders die beleid maken	Pauwen in een paringsdans	Ja, direct
Angstporno	H8	1	Voorlichting vanuit de overheid over het coronavirus	Pornografisch werk, maar dan met angst in plaats van seksuele handelingen	Ja, indirect
Knechten	H8	1	De bevolking laten gehoorzamen aan de	Tot knecht of ondergeschikte maken	Ja, indirect

			coronamaatregelen		
Staart tussen de benen	H8	1	Het vaccinatiebeleid beschaamd aanpassen	Beschaamd wegvluchten	
Zwabberen	H6, H8	2	Wisselvallig beleid voeren	Onregelmatig heen en weer bewegen	Ja, indirect